

หากว่าซบเลี้ยงอย่างถึงขนาดแล้ว
แต่ไม่สามารถช่วงใช้ได้
รักอย่างสุดใจ
แต่ไม่อยู่ในบังคับบัญชา
กระทำผิดระเบียบวินัย
ก็ไม่อาจลงโทษทัณฑ์กัน
เหล่าพลเช่นนี้
เปรียบเหมือนบุตรที่กำเริบเสิบสาน
ใช้ทำศึกไม่ได้เลย

บันทึกหน้าแรก

ซุนวู เป็นนักการทหารและนักปกครองที่เชี่ยวชาญเป็นยอดเยี่ยมในสมัยชุนชิว เกิดเมื่อประมาณสองพันสี่ร้อยถึงห้าร้อยปีก่อนระหว่างพุทธกาล ได้รับสมญาว่าเป็นมังกรหนึ่งในสมัยนั้น

อันสมัยชุนชิว นั้น เป็นสมัยที่องค์จักรพรรดิเสื่อมถอยด้วยอำนาจของเจ้าครองนครต่าง ๆ พวกเขาส่งสมทหารเพื่อชิงความเป็นใหญ่ มีการรบราฆ่าฟันกันตลอดยุค เพราะฉะนั้นจึงเป็นยุคที่บ้านเมืองอลวนไปด้วยข้อพิพาทและทำศึกกัน เปิดโอกาสให้ปราชญ์ต่าง ๆ ได้ใช้สติปัญญาอย่างเต็มที่ ในการแสดงความคิดเห็นตามอุดมการณ์ของตน จึงได้กำเนิดเป็นลัทธิต่าง ๆ อย่างกว้างขวางที่สุดในประวัติศาสตร์ของจีน

ชีวประวัติ ซุนวู ตามที่ค้นพบว่า บรรพบุรุษมีรกรากอยู่ในประเทศฉี และตระกูลเดิมมีไชแซ่ ชุน หากแซ่เถียน (บางแห่งว่า เจิน) ปู่ทวดของซุนวูมีนามเดิมว่าเถียนอ้วน สืบสายถึงเถียนอู๋หยู่ ซึ่งเป็นผู้สืบสายโลหิตชั้นที่ ๔ มีบุตร ๒ คน คือ เถียนฉาง และเถียนชู เถียนชูเป็นเสนาอำมาตย์ผู้ใหญ่ของประเทศฉี เนื่องจากมีความชอบในการตีแคว้น จู ได้ช่วยชนะ พระเจ้าจี้กงจึงพระราชทานให้แซ่ชุน และถือศักดินากินเมือง เล่ออาน เถียนชู หรือ ชูชู มีบุตรชื่อ ชุนเฟิง เฟิงกำเนิด ซุนวู หรือบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ที่เรากล่าวถึงนี้ ภายหลังเนื่องด้วย เถียนเปา ลีตระกูลก่อการจลาจล ซุนวูจึงลี้ภัยการเมืองไปพำนักยังประเทศหวู และได้เข้าทำราชการในประเทศหวูนั้น ด้วยการ ยกย่องและชักนำของ อู๋หยวน (โหวงจือซือ) ซุนวูได้น้อมเกล้าถวายตำราพิชัยสงคราม ซึ่งตนแต่งแก่พระเจ้าเหอหลู พระเจ้าเหอหลูพอพระทัย จึงทรงแต่งตั้งให้เป็นแม่ทัพ และได้นำทัพทำการรบกับประเทศ ฉู่, ฉี, จิ้น, ช่ง และ หลู่ ได้ชัยชนะอย่างงดงาม มีกิตติศัพท์เกริกก้องก่าจรก่าจาย เป็นที่หวั่นเกรงของแคว้นต่าง ๆ ทั่วไป

ดังนั้น เราจะเห็นได้ว่า ชุนนวมิไซ "นักเลงขมมเบื่องด้วยปาก" วาดตัวอักษรให้เห็น ทฤษฎีงาม ๆ น่าชมน่าเลื่อมใสเท่านั้น ทั้งทางปฏิบัติก็ได้ปฏิบัติการให้ประจักษ์เป็นสักขีพยาน อีกด้วย

เมื่อชุนนวมิไซได้รับผลสำเร็จในทางทหารอย่างงดงามแล้ว เขามีได้มัวเมาลุ่มหลงใน ยศถาบรรดาศักดิ์และลาภสักการะนั้น ๆ จนลืมตน เขาเห็นว่าพระเจ้าเหอหลูเป็นกษัตริย์ มีความ หวาดระแวงเป็นเจ้าเรือน นั่นเองมีอำนาจทางทหารเช่นนี้ จะรับราชการด้วยดีโดยตลอดรอดฝั่ง มิได้ ฉะนั้น จึงถวายบังคมลาออกราชการไปบำเพ็ญชีวิตตามป่าเขาลำเนาไพรอย่างสันโดษ ดำราพิชัยสงครามชุนนวมิไซ ซึ่งตกทอดมาถึงเดี๋ยวนี้นี้มี ๑๓ บรรพด้วยกัน ได้ประมวลหลักปรัชญาการ ต่อสู้และทฤษฎีการปกครองไว้อย่างครบครัน หนังสือเล่มนี้เบื้องโบราณสมัยหลัง ๆ ต่อมา แม่ ขงเบ้ง, พระเจ้าถังไท่จงฮ่องเต้ ตลอดจนนักการทหารและนักการปกครองอันมีชื่อของจีนอื่น ๆ ก็ได้ถือเป็นตำราเล่าเรียนตลอดมา ชาวโลกก็นิยมว่าเป็นแม่บทของตำราวิชาการทหารซึ่งมีอายุ เก่าแก่ที่สุดเล่มหนึ่ง ถ้อยคำสำนวนเดิมสั้น, รัดกุม, แน่นแฟ้น และเป็นคำยากด้วยเป็นคำโบราณ เท่าที่ทราบกันว่าได้แปลเป็นพากย์ต่าง ๆ แล้ว มีภาษาอังกฤษ, ฝรั่งเศส, ญี่ปุ่น, รัสเซีย, เซลโก, เยอรมัน ฯลฯ หลายภาษาด้วยกัน สำหรับพากย์ไทยที่ข้าพเจ้าแปลนี้ ข้าพเจ้าได้แปลจากต้นฉบับ โดยตรง พร้อมทั้งยังเรียบเรียงอธิบายเป็นภาษาจีนปัจจุบันควบคู่ตามอันดับวรรคตอนโดย ตลอดด้วย ข้าพเจ้าได้พยายามทำตามความสามารถที่จะทำได้ หากมีข้อขาดตกบกพร่องหรือ ผิดพลาดประการใด ขอท่านผู้รู้โปรดได้กรุณาชี้แจงแนะนำเพื่อแก้ไขด้วย จะเป็นพระคุณอย่าง สูง

เสถียร วีรกุล

๑๔ มกราคม ๒๔๕๕

คำนิยมจาก ล.เสถียรสุด

บรรดาหนังสือแนวปรัชญาของจีน จำได้ว่ามีอยู่ไม่กี่เล่มที่ได้รับการยกย่องหรือถือว่าเป็น "คัมภีร์" เช่น คัมภีร์เหลาจื่อ-ขงจื้อ และ ตำราพิชัยสงครามของซุนวู ก็เป็นหนังสืออีกเล่มหนึ่งที่ถูกยกเป็น "คัมภีร์" เช่นกัน

สิ่งที่อยากจะกล่าวถึงคุณความดีของ "ตำราพิชัยสงครามซุนวู" ก็คือภาษาหนังสือของ "ซุนวู" ถูกยกย่องว่าเป็นภาษาหนังสือที่ดีที่สุด มีทั้งความเรียบง่าย คุ่มเคียด เข้มแข็ง เด็ดขาด และลีลาที่สง่างามทางภาษา ซึ่ง โจโฉ ก็กล่าวยกย่องไว้มาก

ประการต่อมา-เนื้อหาซึ่งถือเป็นตำราพิชัยสงครามนั้น มีคุณค่าสูงส่งโดยปราศจากข้อสงสัย แม้ "ขงเบ้ง" ก็ยกย่องและยอมรับนับถือ บรรดาแม่ทัพนายกองและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ของจีนจำนวน 13 คน ได้ทำ "หมายเหตุ" บรรยายหรือขยายความเพื่อให้คนรุ่นต่อมาได้เข้าถึงอย่างลึกซึ้ง

หนังสือ "ตำราพิชัยสงครามซุนวู" เล่มนี้ยังได้ถูกอ้างอิงอย่างกว้างขวาง แม้แต่คำกราบบังคมทูลของขงเบ้งก็อ้างถึงว่า โจโฉมีความสามารถเทียบเท่าซุนวู ไกเซอร์ วิลเลียมที่สองซึ่งพ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ขณะถูกเนรเทศไปอยู่ที่ฮอลแลนด์ได้อ่านหนังสือเล่มนี้ และได้กล่าวว่า "ถ้าได้อ่านตำราพิชัยสงครามซุนวูมาก่อนหน้านี้ คงรบไม่แพ้แน่"

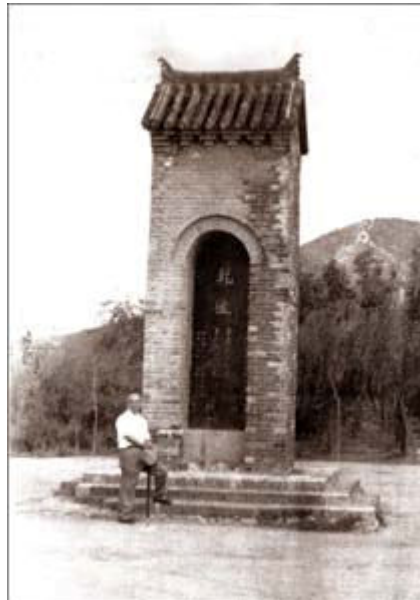
นักการทหารญี่ปุ่นคนหนึ่ง ได้เขียนบรรยายถึงหนังสือเล่มนี้โดยละเอียด สรุปไว้ว่าเป็นหนังสือที่ยอดเยี่ยมที่สุด เป็นปรัชญาซึ่งทุกคนสามารถนำมาใช้ได้ตลอดชีวิต และใช้ใช้ได้แต่เฉพาะการยุทธ์ในสงครามเท่านั้น แม้แต่การดำเนินกิจการงานทั่วไป และการดำรงชีวิตในครอบครัวให้ปกติสุข "ตำราพิชัยสงครามซุนวู" ก็สามารรถนำมาใช้ได้อย่างได้ผลดีเช่นกัน

ชาวจีนยกย่องซุนวูว่า "ซุนจื่อ" เช่นเดียวกับที่เรียกเหลาจื่อ, ขงจื่อ หมายถึง "ท่าน
ปราชญ์ซุนวู" ซึ่งบรรดาปราชญ์ที่ได้รับยกย่องนี้มีไม่กี่คนนัก

คุณเสถียร วีรกุล เป็นผู้หนึ่งซึ่งมีความสามารถทางด้านอักษรศาสตร์จีนและไทยเป็น
อย่างดี ซึ่งท่านคงจะเห็นด้วย เมื่อได้อ่าน ตำราพิชัยสงครามซุนวู เล่มนี้แล้ว

ล. เสถียรสุด

๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๕

เสถียร วีรกุล ผู้แปล "ตำราพิชัยสงคราม
ซุนวู" เขื่อนสุสานบูเจ็กเทียน

เมื่อ 'ขุนวู' ถูกกษัตริย์ทดสอบ ให้ฝึกสนมเอก

ขุนวู หรือ ขุนจื่อ เป็นชาวแคว้นฉี เมื่อตำราพิชัยสงครามของเขาได้ถูกนำทูลเสนอพระเจ้าเหอหลู แห่งนครหวู (นครจางในปัจจุบัน) และเมื่อทรงอ่านจบได้รับสั่งแก่ขุนวูว่า "ตำราพิชัยสงครามทั้ง ๑๓ บรรพ นั้น ข้าได้อ่านจนจบสิ้นขบวนความแล้ว เพื่อให้แน่ใจว่าใช้ได้ผลโดยปราศจากข้อสงสัย ขอท่านสำแดงยุทธวิธีควบคุมขบวนศึก เป็นการทดสอบจะได้หรือไม่"

ขุนวูทูลว่า "มีอาจขัดพระทัยพระเจ้าข้า"

พระเจ้าเหอหลูตรัสถามว่า "จะทดสอบด้วยวิธีใดหรือไม่"

ขุนวูตอบว่า "แล้วแต่พระประสงค์พระเจ้าข้า"

พระเจ้าเหอหลูส่งนางสนมเอกและสนมที่โปรดปราน ๑๐๘ คน ขุนวูได้แบ่งเป็นสองกองร้อย และให้สนมเอก ๒ คน ทำหน้าที่เป็นนายกองให้ทุกคนถือง้าวเป็นอาวุธ เข้าแถวแบบทหาร ขุนวูถามด้วยเสียงเฉียบขาดหนักแน่นว่า

"ทุกท่านย่อมนรู้ แขนซ้าย แขนขวา และหลังอยู่ที่ใด"

"ทราบดี" บรรดานางสนมตอบ

ขุนวูจึงกล่าวต่อไปว่า "เมื่อข้าพเจ้าสั่งว่าหน้าหัน ก็ขอให้ทุกคนมองตรงไปเบื้องหน้า ถ้าสั่งว่าซ้ายหันก็หันไปทางเบื้องซ้าย ถ้าสั่งว่าขวาหันก็หันไปทางเบื้องขวา และถ้าสั่งว่า กลับหลังหันก็หันกลับหลังไปทางขวามือ ท่านพอจะเข้าใจหรือไม่"

"เราเข้าใจ" นางสนมตอบ

ขุนวูปฏิบัติให้ดูและกล่าวซ้ำ พร้อมกับแจ้งถึงวินัยทหาร แล้วนำขวานอาญาสิทธิมาตั้งบนแท่น ประกาศถึงอาญาสิทธิตามวินัยทหาร จากนั้นก็สั่งให้ทหารหญิงทุกคน "ขวาหัน"

แต่บรรดาทหารหญิงกลับส่งเสียงหัวเราะอย่างสนุกสนาน

ซุนวูจึงกล่าวว่า "หากยังไม่เข้าใจกฎเกณฑ์แน่ชัด ระเบียบวินัยทหารยังไม่ซึมซาบ ย่อมถือเป็นความผิดของแม่ทัพ"

จากนั้นซุนวูก็กล่าวย้ำคำสั่งอีกสามครั้ง อธิบายอีกห้าครั้ง แล้วก็ลั่นกลองให้ทหาร "ซ้ายหัน"

นางสนมยังคงหัวเราะคึกคักสำเร็จสำราญอยู่ในวังก็มีปาน

ซุนวูจึงกล่าวว่า "หากคำบัญชาไม่แจ้งชัด คำสั่งไม่เป็นที่เข้าใจ แม่ทัพสมควรถูกดำเนิน หากคำสั่งชัดแจ้ง การชักซ้อมและคำอธิบายแจ้งชัด แต่ไม่อาจรักษาระเบียบวินัย ความผิดย่อมตกอยู่ที่นายกอง"

นายกองก็คือสนมเอกสองคน "นำทั้งสองไปตัดศีรษะ" ซุนวูสั่งทหาร

พระเจ้าเหอหลูตกพระทัยรีบลงจากแท่นประทับ รับสั่งขอชีวิตนางสนมเอกทั้งสอง "ข้าเห็นแล้วว่า ท่านสามารถคุมทัพจัดขบวนศึกได้ดี แต่ข้าไม่อาจขาดนางสนมทั้งสองได้ ถ้าปราศจากนางข้ายอมเหมือนกินอาหารไร้รสชาติ ของจระงับยั้งโทษสักครั้งเถิด"

ซุนวูจึงทูลตอบว่า "ในเมื่อทรงแต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นแม่ทัพ อาญาสิทธิในการควบคุมแม่ทัพนายกองย่อมอยู่ที่ข้าพเจ้า พระราชโองการย่อมไม่อาจมาแปรเปลี่ยนได้"

จึงเป็นอันว่าสนมเอกทั้งสองถูกประหารชีวิตในบัดนั้น ต่อหน้าบรรดาทหารหญิง จากนั้นซุนวูก็ให้นางสนมคนถัดมาเป็นนายกองแทน

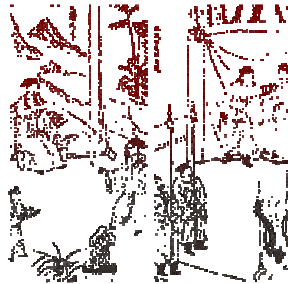
เสียงกลองสัญญาณให้ทหารหญิงปฏิบัติตามคำสั่งดังรัวขึ้นอีก คราวนี้ไม่ว่าจะเป็นคำสั่ง ซ้ายหัน ขวาหัน ต่างปฏิบัติตามกัน

เคร่งครัด

ซุนวูถวายรายงานต่อพระเจ้าเหอหลูว่า "บัดนี้ ทหารหญิงได้รับการฝึกซ้อมและอยู่ในระเบียบวินัยขบวนยุทธ์แล้ว ขอพระองค์ทรงตรวจพล หากพระองค์จะรับสั่งให้ไปรบทัพจับศึกบุกนำลุยไฟที่ไหน เขาย่อมพร้อมปฏิบัติแม้ชีวิตจะหาไม่"

พระเจ้าเหอหลูตรัสว่า "ท่านแม่ทัพกลับไปพักผ่อนได้แล้ว ข้ายังไม่ประสงค์จะตรวจพล"
ซุนวู ทูลว่า "พระองค์ทรงโปรดแต่สำนวนในตำราพิชัยสงคราม แต่ปราศจากความ
จริงใจในหลักยุทธศาสตร์ของตำราเล่มนี้"

หลังจากนั้นพระเจ้าเหอหลูก็ทรงตระหนักดีว่าซุนวูเป็นผู้ชำนาญด้านกลยุทธ์ จึงทรง
แต่งตั้งให้เป็นแม่ทัพออกเผชิญศึก นำทัพบุกยึดอาณาจักรฉู่(จิ๋ว-เมืองฉ้อ) บุกอาณาจักรฉีและ
อาณาจักรจิ้น, ช่ง, หลู่ ซึ่งต่างยอมศิโรราบ และเป็นที่ครั่นคร้ามของบรรดาแคว้นน้อยใหญ่ใน
ขณะนั้น

'การสร้างแสนยานุภาพ' (兵 起) ภาคปลายก็จัดไว้เป็น ๑๕ บรรพ ตั้งแต่ ปุจฉา ๑๐ ประการ (十 問) ถึง 'รบซึ่งหน้า และรบพลิกแพลง' (兵 起) ข้าพเจ้าได้หนังสือนี้มาเล่มหนึ่ง แต่ไม่สามารถแปลได้ เพราะข้อความกระต่อนกระแท่นจนไม่สามารถจับใจความให้เข้าใจได้โดยสิ้นเชิง

ค. หนังสือพิชัยสงครามอีก ๖ ฉบับ คือ

ค. ๑ ตำราพิชัยสงครามหวู่ฉี (吳 起 兵法) หรือ หวู่จื่อ (吳 起) ของซีเจงคำ 'จื่อ' นี้เป็นคำยกย่องว่า 'ปราชญ์' หรือ 'ผู้คงแก่เรียน' เช่น ขงจื่อ ฯลฯ และหวู่ฉี อ่านตามสำเนียงแต้จิ๋วว่า ไ้่ว้ก็, ไ้่ว้ คือแซ่ของชาวจีนคายนั่นทั่วไปแม้ในประเทศไทย

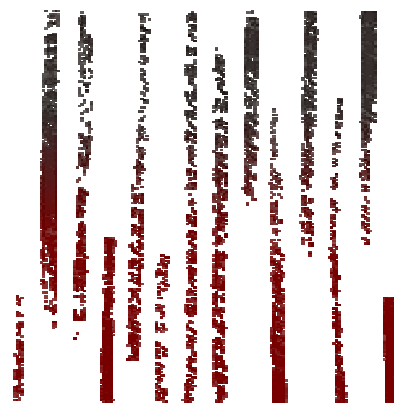
ค. ๒ ตำราพิชัยสงคราม อู่เหลี่ยวจื่อ (尉 繚 子)

ค. ๓ ตำราพิชัยสงครามเคล็ดลับ ๖ ประการ (六 韜) ว่ากันว่าเป็นนิพนธ์ของ จิวไท่กง (周 太 公) หลือหว้าง (呂 望)

ค. ๔ ตำราพิชัยสงคราม 'กโบาย ๓ ประการ' (三 略)(ซ่านเล่ห้)

ค. ๕ ตำราพิชัยสงคราม 'ชื่อหมาป่า' (司 馬 法)

ค. ๖ คำปุจฉา-วิชันษาของ 'หลี่อู่ยง' (李 簡 公 問 答)

ตำราพิชัยสงคราม เขียนบนซีกไม้ไผ่

ตำราพิชัยสงคราม นอกจากขุนปิง ซึ่งไม่สมบูรณ์แล้ว นอกนั้นเป็นหนังสือที่มีข้อความครบถ้วนทั้งนั้น แต่เมื่อกล่าวถึงหลักของการทำสงครามตลอดจนการปกครองแล้ว ความรวบรัดเป็นหลักการมีน้ำหนักและรอบคอบรวมทั้งใช้ภาษาที่รัดกุมประทับใจ ไม่มีฉบับใดจะเกิน 'ตำราพิชัยสงครามซุนวู' ซึ่งทั่วโลกยกย่องว่าเป็นแม่บทของการทหาร การทำสงคราม รวมทั้งหลักการปกครองด้วย จึงมีฉบับแปลเป็นภาษาต่าง ๆ ทั่วโลกหลายประเทศ ในเมืองไทยก็มีหลายสำนวนด้วยกัน เมื่อการณเป็นเช่นนี้ เพื่อความเข้าใจอันดีและถูกต้อง จึงขอถือโอกาสเรียนชี้แจงโดยย่อ ตามข้อความข้างต้นนี้

นายเสถียร วีรกุล

๘ กันยายน ๒๕๒๑

(หลังจากการพิมพ์ครั้งแรกมาแล้ว ๒๖ ปี)

อนึ่ง พึงสำเหนียกว่า
ตำรายุทธพิชัยนี้
ควรนำไปใช้ต่อสู้
กับอริราชข้าศึกศัตรู
เพื่อปกป้องประเทศชาติ
หาใช้นำมาใช้ต่อสู้แก่งแย่ง
ทำลายล้างคนในชาติด้วยกันเองไม่

บรรพ ๑ วางแผน

บรรพ ๒ ดำเนินการ

บรรพ ๓ ยุทธโบาย

บรรพ ๔ ลักษณะการ

บรรพ ๕ ยุทธานุภาพ

บรรพ ๖ ความลึกคืบ

บรรพ ๗ สัมประยุทธ์

บรรพ ๘ นานาวิธีการ

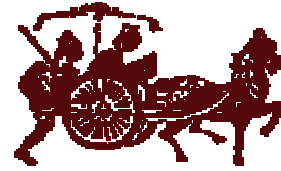
บรรพ ๙ การเดินทัพ

บรรพ ๑๐ พันภูมิ

บรรพ ๑๑ นวภูมิ

บรรพ ๑๒ เพลิงพิฆาต

บรรพ ๑๓ จารชน

始計第

บรรพหนึ่ง : การวางแผนการในเบื้องต้น

孫子曰：兵者，國之大事，
死生之地，存亡之道，不可不察也。

ปราชญ์ซุนวูก้าวว่า

การรณรงค์สงคราม

เป็นงานใหญ่ของประเทศชาติ

เป็นจุดความเป็นความตาย

เป็นวิถีทางอันนำไปสู่ความยืนยงคงอยู่

หรือดับสูญหายนะ

พึงพิถีพิเคราะห์จหนักทีเดียว

故經之以五，校之以計，而索其情：
一曰道，二曰天，三曰地，四曰將，五曰法。

เพราะฉะนั้น

จึงวินิจฉัยด้วยกรณียกิจ ๕ ประการ

เปรียบเทียบถึงภาวะต่าง ๆ

เพื่อทราบความจริง กล่าวคือ

๑.ธรรม ๒.ดินฟ้าอากาศ

๓.ภูมิประเทศ ๔.ขุนพล ๕. ระเบียบวินัย

道者，令民於上，衢意者也，
可與之死，可與之生，民不諱也。
ธรรมคือ สิ่งที่บันดาลให้ทวยราษฎร์

ร่วมจิตสมานฉันท์กับฝายนำ

ร่วมความเป็นความตาย

โดยมิได้ย่อท้อต่อภัยอันตรายใด ๆ เลย

天者，陰陽、寒暑、時制也。

ดินฟ้าอากาศ

คือ กลางวันกลางคืน ความร้อนความหนาว
และความผันแปรเปลี่ยนแปลงแห่งอากาศ

地者，高下、遠近、險易、晝狹、死生也。

ภูมิประเทศ ก็คือความใกล้ไกล

ความทุรกันดารหรือราบเรียบแห่งพื้นที่

ความกว้างแคบของแนวรบ

ตลอดจนยุทธภูมินั้น

อยู่ในลักษณะเป็นตายอย่างไร

將者，智、信、仁、勇、嚴也。

ขุนพล คือบุคคลผู้ประกอบด้วยสติปัญญา

ความเที่ยงธรรม ความเมตตา

ความกล้าหาญ และความเข้มงวดเด็ดขาด

法者，曲制、官道、主用也。

ระเบียบวินัย

คือระบอบการจัดสรรพลรบ

วินัยแห่งทหาร

และการใช้จ่ายของกองทัพ

凡此五者，將莫不聞，
知之者勝，不知者不勝。

กรณีกิจ ๕ ประการนี้

แม่ทัพนายกองย่อมรู้ยู่ทั่วกัน

แต่ทว่าผู้รู้จริงจึงชนะ ผู้ไม่รู้จริงย่อมปราชัย

故校之以計，而索其情。

曰：主孰有道？將孰有能？天地孰得？
法令執行？兵眾孰強？士卒孰練？賞罰孰明？

吾以此知勝負矣。

ด้วยเหตุฉะนี้

จึงต้องเปรียบเทียบภาวะต่าง ๆ

เพื่อทราบความจริง

กล่าวคือ มุขบุรุษฝ่ายไหนมีธรรม

ขุนพลฝ่ายไหนมีสมรรถภาพ

ดินฟ้าอากาศอำนวยประโยชน์แก่ฝ่ายใด

การบังคับบัญชาฝ่ายไหนยึดปฏิบัติมั่น

มวลพลฝ่ายไหนแข็งแกร่งกล้า

ทแกล้วทหารฝ่ายไหนชำนาญศึก

การปูนบำเหน็จหรือการลงโทษ

ฝ่ายไหนทำได้โดยเที่ยงธรรม

จากเหตุเหล่านี้ ข้าฯก็พอหยั่งถึง

ซึ่งความมีชัยหรือปราชัยได้แล้ว

將聽吾計，用之必勝，留之；
將不聽吾計，用之必敗，去之。

แม่ทัพนายกองคนใด

เห็นด้วยยุทธโรบายของข้าฯ

เอาไว้ใช้คงชนะ จงรับไว้ใช้

ผู้ใดไม่เห็นชอบด้วย

จึงนำไปคงต้องประสบความพ่ายแพ้แน่นอน

ก็ให้เขาออกจากหน้าที่ไปเถิด

計利以聽，乃為之勢，
以佐其外。勢者，因利而制權也。

เมื่อได้วางแผนการเหมาะสม

และผู้อยู่ได้บังคับบัญชาเห็นชอบและเชื่อฟังดีแล้ว

ก้าวต่อไปก็คือ เสกสร้างเหตุการณ์ให้เกิดขึ้น

เพื่อคอยเป็นกำลังเสริมทางภายนอกอีกด้านหนึ่ง

อันว่าเหตุการณ์อันจะปลุกเสกขึ้นนั้น

เรามีพื้กต้องถือหลักเกณฑ์ตายตัว

จงทำไปโดยนัยประโยชน์ของฝ่ายเราก็แล้วกัน

兵者，詭道也。

ยุทธศาสตร์คือวิชาเล่ห์เหลี่ยมแต่มีคุณ

故能而示之不能。

เพราะฉะนั้น เมื่อเรามีความสามารถจริง
พึงแสดงให้เห็นว่า เราไม่มีความสามารถเลย

用而示之不用。

ครั้นตกลงจะเข้าโรมรันด้วย
แต่แสดงประหนึ่งว่า เราไม่มีความประสงค์เช่นนั้น

近而示之遠，遠而示之近。

สิ่งใดใกล้ก็แสดงให้เห็นว่าไกล
สิ่งใดไกลก็แสดงให้เห็นว่าใกล้

利而誘之。

คอยล่อใจศัตรูด้วยนานาอาภิสประโยชน์

亂而取之。

เมื่อเห็นศัตรูแตกแยกระส่ำระสายแล้ว
ก็พึงเข้าหักเอา

實而滿之。

จงเตรียมพร้อมเมื่อข้าศึกมีกำลังสมบูรณ์

強而避之。

หลีกเลียงเมื่อข้าศึกเข้มแข็งเกรงกลัวอยู่

怒而堯之。

เข้าเมื่อศัตรูตกอยู่ในโทสะจริต

卑而驕之。

พึงถ่อมตัวพินอบพิเทาเสริมให้ศัตรูโอหังได้ใจ

佚而勞之。

ต้องรังควาญให้เหน็ดเหนื่อยระอา
ในเมื่อศัตรูพักผ่อนเพื่อออกมาล้าง

親而離之。

บุร๋าดำร่ว ให้ปรปักษ์แตกแยกความสามัคคีกัน

攻其不備。出其不意。

พึงหักเอาในขณะที่เขาไม่ได้เตรียมพร้อม
เข้าจู่โจมยามที่เขาไม่ได้คาดฝัน

此兵家之勝。不可先傳也。

ทั้งนี้ เป็นเงื่อนไขความสำเร็จของนักการทหาร

จงอย่าแยมพรายให้ศัตรูล่วงรู้
เจตจำนงแท้จริงของเราได้เป็นอันขาด

夫未戰而廟算勝者，得算多也；
未戰而廟算不勝者，得算少也。
多算勝，少算不勝，而況無算乎！
吾以此觀之，勝負見矣。

อันแผนการรบซึ่งสังสรรค์กัน

ในพระเทพบิดรมหาปราสาท (สภาการรบในสมัยโบราณ)

ได้บ่งชี้ให้เห็นชัยชนะแต่เมื่อยังไม่ได้รบกัน

ย่อมเนื่องจากได้พิจารณา

ทบทวนแผนการนั้นโดยรอบคอบแล้ว

ตรงกันข้ามลงแพ้วจะปรากฏให้เห็นแต่ต้นมือ

เมื่อการวางแผนการรบยังไม่ละเอียดรอบคอบ

การณ์เป็นเช่นนี้ สาอะไรกับสงคราม

ซึ่งมิได้วางแผนการเอาเสียเลยเล่า

และด้วยสิ่งเดียนี่

ข้าฯก็ประจักษ์ชัดถึงโชคชัยและปราชัยแล้ว

其用戰也貴勝，久則鈍兵挫銳，
攻城則力屈，久暴師則國用不足。

ดังนั้น การนำพลเข้าโรมรันกัน
หลักสำคัญคือ รีบคว้าเอาชัยชนะเสียในเร็ววัน
ถ้าปล่อยให้การรบยืดเยื้อแล้ว
อาวุธยุทธโศปกรณ์จะลดความคมกล้า
ขวัญทหารนับวันจะเสื่อมทราม
เมื่อคิดจะโหมเข้าหักเมือง
กำลังรีพลก็อ่อนเปลี้ยแล้ว
กองทัพต้องติดศึกอยู่นานวันจะนี้
การคลังของประเทศก็จะเข้าตาจน

夫鈍兵挫銳，屈力殫貨，
則諸侯乘其弊而起，
อันอาวุธขาดความคมกล้า
ขวัญทหารเสื่อมทราม
กำลังรีพลกะปลดกะเปลี้ย
และทรัพย์สิ้นเงินทองฝืดเคือง
(เมื่อมีอันเป็นไปเช่นนี้)
ประเทศราชทั้งหลาย
ก็จักฉวยโอกาสลุกฮือขึ้นทันที

雖有智者，不能善其後矣。
เบื้องนี้ ถึงแม้จะมีผู้ก่อปรดด้วยสติปัญญาเฉียบแหลมปานใด
ก็ไม่สามารถบริหารงานให้เป็นไปโดยราบรื่นได้

故兵聞拙速，未睹巧之久也。

ฉะนั้น คั้งได้สัดับมา การรบนั้น

แม้ผู้เขลาที่ยังทราบว่

ต้องการความรวดเร็ว

ไม่เคยปรากฏว่าผู้ฉลาดใด

นิยมการยึดเยื้อชักช้าเลย

夫兵久而國利者，未之有也。

อันการศึกติดพันกันเป็นเวลานาน

แต่ประเทศชาติกลับได้รับประโยชน์จากเหตุั้น

ยังไม่เคยปรากฏเลย

故不盡知用兵之害者，

則不能盡知用兵之利也。

จึงผู้ใดยังไม่ทราบผลร้ายของสงครามโดยถ่องแท้แล้ว

ผู้นั้นยังไม่ทราบซึ่งถึงผลดีของสงครามเช่นเดียวกัน

善用兵者，役不再籍，糧不三載；
取用於國，因糧於敵，故軍食可足也。

ผู้สั่งทัดจัดเจนในการศึก

เขาไม่ระดมพลถึงคำรบสอง

เขาจะไม่ลำเลียงเสบียงอาหารถึง ๓ ครั้ง

อาวุธยุทโธปกรณ์เครื่องใช้

ซ่อมจากประเทศของตนเอง

แต่เสบียงอาหารพึ่งเอาจากศัตรู กระจนี้

อาหารของเหล่าทหารจึงเพียงพอแล

國之貧於師者遠輸，遠輸則百姓貧。

ประเทศจะยากจนลง
ก็เพราะต้องส่งเสบียงอาหาร
แก่กองทัพในระยะทางไกล
ด้วยการกระทำเช่นนั้น
ย่อมทำให้เหล่าประชายากแค้นแสนเจ็บ

近師者貴賣，
貴賣則百姓竭，
財竭則急於丘役。

ในเขตการทหาร
จะซื้อสิ่งของก็ต้องซื้อด้วยราคาแพง
ของแพงจกทำให้เงินทองราษฎร
ร่อยหรอสิ้นเปลืองไป
การสิ้นเปลืองนี้แหละ
จะนำมาซึ่งการเกณฑ์สรรพวัตถุต่าง ๆ อีก

力屈、財殫，中原內虛於家。
百姓之費，十去其七；

กำลังแรงงานและกำลังทรัพย์ของประเทศ
ต้องสิ้นเปลืองไปจนหมดสิ้น
ทุกครัวเรือนจกว่างเปล่า
รายได้ของประชาราษฎร์
ต้องถูกเกณฑ์ใช้ ๗ ใน ๑๐

公家之費：破軍罷馬，甲冑矢弩，
戟盾蔽櫓，丘牛大車，十去其六。

การสิ้นเปลืองของประเทศ
อาทิ ทรัพย์ที่ชำรุดเสียหาย
ม้าลาที่พิการพิการ
เสื่อเกราะ หมวกเหล็ก ธนู
หอกหลาว คั้ง เขน โล่ใหญ่
ตลอดจนวัวเชื่องและรถหนัก
จะต้องสูญเสียถึง ๖ ใน ๑๐

故智將務食於敵。
食敵一鐘，當吾二十鐘；
箕棹一石，當吾二十石。

เพราะฉะนั้น ขุนพลผู้ก่อปรด้วยสติปัญญา
พึงหาเลี้ยงชีพของตนจากศัตรู
การกินข้าวของศัตรู ๑ 'จง'
มีผลดีเท่ากับกินของตนเอง ๑๐ 'จง'
ใช้พืชเลี้ยงสัตว์พาหนะ
เช่น ต้นถั่วหรือฟางข้าว ๑ 'จี'
เท่ากับใช้ของตนเอง ๒๐ 'จี'

故殺敵者，怒也；取敵之利者，貨也。

ดังนั้น การที่จะให้ทหารเช่นฆ่าศึก
ก็โดยปลุกปั่นให้เกิดความเคียดขี้
จะให้รู้พลหาญหักเข้าช่วงชิง
สัมภาระทั้งหลายของศัตรู
ก็โดยให้สินจ้างรางวัล

故車戰，得車十乘已上，賞其
先得者，而更其旌旗，車雜而乘之，
卒善而養之，是謂勝敵而益強。

ดั่งเช่นการรบด้วยยานรถ

ผู้จับรถเข้าศึกได้ ๑๐ คันขึ้นไป

ต้องปูนบำเหน็จทหารเข้ายึดคนแรกให้ถึงขนาด

แล้วเปลี่ยนธงประจำรถขึ้นทำเนียบของเรา

เขลยศึกซึ่งจับได้นั้นต้องเลี้ยงดูโดยดีเพื่อช่วงใช้ตามควร

นี้แหละจึงจะได้ชื่อว่า ยิ่งชนะเข้าศึกเพียงใด

ก็ยิ่งเพิ่มความเกรียงไกรแก่ตนเองเพียงนั้น

故兵貴勝，不貴久。
故知兵之將，民之司命，
國家安危之主也。

เพราะฉะนั้น การทำสงคราม

ต้องรีบกำจัดชัยชนะเด็ดศึกในเร็ววัน

ไม่ควรเน้นช้ำอยู่

ฉะนั้น ขุนศึกผู้รอบรู้การศึก ก็คือ

วีรบุรุษผู้กำความเป็นความตายของพองนิกร

และผู้แบกไว้ซึ่งภาระ

อันจะยังความร่มเย็นหรือทุกข์เจ็ญ

แก่ประเทศชาตินั้นแล

故上兵伐謀，其次伐交，
其次伐兵，其次攻城。

ดังนั้น วิธีการใช้ทหารชั้นเลิศคือหักศัตรูด้วยกลโลบาย

รองลงมาคือหักเอาด้วยวิธีการทูต

รองลงมาอีกชั้นหนึ่งคือหักด้วยกำลังทหาร

เลวที่สุดนั้นคือการล้อมตีค่ายคู หอรบ ของศัตรู

攻城之法為不得已。修櫓轆轤 具器械 三月而後成，
距闔，又三月而後已。將不勝其忿，而蟻附之，
殺士三分之一，而城不拔者，此攻之災也。

เมืองว่ายกพลเข้าล้อมตีเมืองข้าศึก

พึงใช้เมื่อคราวจำเป็นจริง ๆ เท่านั้น

เพราะการซ่อมโล่ใหญ่และรถหุ้มเกราะ

การเตรียมเครื่องใช้ไม้สอย

จักต้องกินเวลาดั้งสามเดือนจึงดูความสำเร็จ

ต่อจากนี้จะต้องใช้เวลา

เพื่อสร้างป้อมปราการอีกราว ๓ เดือน

ในความซักช้าเช่นนี้

ผู้บัญชาการทหารจะรู้สึกเดือดดาลรำคาญใจ

จนถึงแก่ต้องใช้ทหารเข้าโจมตี

อย่างมดตอมเสี้ยก่อนกำหนด

เมื่อเสี้ยรึพลไปสัก ๑ ใน ๓

แต่ยังมีอาจหักเข้าไปได้

ล้อมเป็นภัยแก่ฝ่ายรุกตัวอย่างอนันต์

故善用兵者，居人之兵而非戰也。
拔人之城而非攻也，破人之國而非久也，
必以全爭於天下，故兵不頓，
而利可全，此謀攻之法也。

ด้วยเหตุนี้ นักการทหารที่สามารถ
พึงทำให้ข้าศึกยอมแพ้ได้โดยไม่ต้องรบ
ยึดครองเมืองข้าศึกได้โดยไม่ต้องเข้าล้อมตี
ทำลายประเทศศัตรูโดยไม่ต้องใช้เวลานาน
จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องรักษากำลังฝ่ายตนมิให้พร่อง
เพื่อพิชิตข้าศึกภายใต้หล้านี้
เมื่อรีพลไม่บอบช้ำ
ผลประโยชน์ที่ได้รับก็จักสมบูรณ์
หลักยุทธโบายมีอยู่ดังนี้แล

故用兵之法，十則圍之，五則攻之，倍則分之，
(เมื่อถึงคราวที่ต้องใช้กำลังทหารกันแล้ว)

หลักยุทธวิธีมีอยู่ว่า
เรามีกำลัง ๑๐ เท่าของข้าศึก จงเข้าล้อมเอา
ถ้า ๕ เท่าของศัตรู ก็จงบุกตี
ถ้าเพียงเท่าเดียว ก็แยกเป็นสองกองเข้าชิงชัย

敵則能戰之，少則能逃之，不若則能避之。

ถ้าหากกำลังทัดเทียมกัน
จงพยายามเข้ารบพุ่ง
น้อยกว่าจงตั้งรับไว้
ถ้าด้อยกว่า
จงหาทางหลีกเลี่ยงไว้ก่อน

故小敵之堅，大敵之擒也。

ฉะนั้น ความขัดแย้งถือดีของกำลังอันน้อย

ย่อมตกเป็นลูกไก่ของกองทัพ

อันมีกำลังมหาศาลนั่นเอง

夫將者，國之輔也。

輔周則國必強，輔隙則國必弱。

อันขุนพลก็เสมือนหนึ่งหลักชัยของประเทศ

ถ้าหลักชัยนั้นมีคุณสมบัติครบถ้วน ประเทศก็เข้มแข็ง

หากมีคุณสมบัติขาดตกบกพร่อง ประเทศก็อ่อนแอ

故君之所以患於軍者三：

不知軍之不可以進而謂之進，

不知軍之不可以退而謂之退，是為糜軍；

เพราะฉะนั้น

ราชันย์มักทำความเสียหายให้แก่การทหาร

ด้วยเหตุ ๓ ประการ คือ

不知三軍之事，而術三軍之政者，
則軍士惑矣；不知三軍之權，
而術三軍之任，則軍士疑矣。

ไม่เข้าพระทัยว่า

กองทัพเคลื่อนกำลังรุกไปไม่ได้ แต่รับสั่งให้รุก
หรือกองทัพจะถอยไม่ได้ แต่รับสั่งให้ถอย
เช่นนี้เรียกว่ากิดขวางการปฏิบัติทางทหาร
ไม่เข้าพระทัยในกิจการทหาร ก็ทรงเข้าเกี่ยวข้องด้วย
จะทำให้แม่ทัพนายกองงุนงง (ไม่ทราบทางปฏิบัติ)
ไม่เข้าพระทัยในหลักการปรับตัวกับเหตุการณ์โดยยุทธนัย
ก็ทรงรับภารกิจอันนั้น จะทำให้แม่ทัพนายกองสงสัยแคลงใจ

勝者之戰，民也，
若決積水於千仞之谿者，形也。

เมื่อเหล่าทหารงุนงงสงสัย

ภัยอันเกิดจากจากเจ้าครองนครก็จะพลันถึง
นี้แหละเรียกว่า ก่อความระส่ำระสาย
ให้บังเกิดแก่กองทัพตนเอง
และอำนวยการชัยชนะแก่ข้าศึก

故知勝有五：

知可以戰，

與不可以戰者勝。

เพราะฉะนั้น วิธีหยั่งรู้ชัยชนะมีอยู่ ๕ ประการ คือ
รู้ว่าควรรบไม่ควรรบเพียงใด ผู้นั้นชนะ

識眾寡之用者勝。

รู้หลักการใช้ทหารมากน้อยเพียงใด

ผู้นั้นชนะ

上下相欲者勝。

ฝ่ายนำและผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา
ร่วมจิตสมานฉันท์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
ผู้นั้นชนะ

以虐待不虞者勝。

เตรียมพร้อมเสมอ
เพื่อคอยโอกาสหละหลวมของศัตรู
ผู้นั้นชนะ

將能而君不禦者勝。

ขุนพลมีสมรรถภาพ
และราชันย์ไม่สอดแทรกก้าวถ่วง
(ปล่อยให้ปฏิบัติการได้โดยเสรี)
ผู้นั้นชนะ

此五者，知勝之道也。

หลัก ๕ ประการนี้ คือ
วิธีหยั่งรู้ซึ่งความมีชัย

故曰：知己知彼，百戰不殆；
不知彼而知己，一勝一負；
不知彼不知己，每戰必殆。

เพราะฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า

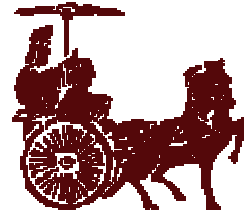
หากรู้เขารู้เรา แม้รบกันตั้งร้อยครั้งก็ไม่มียอันตรายอันใด

ถ้าไม่รู้เขาแต่รู้เพียงตัวเรา แม้ชนะย่อมกำกั่งอยู่

หากไม่รู้ในตัวเขาตัวเราเสียเลย

ก็ต้องพราชัยทุกครั้งที่มีการยุทธนั้นแล

軍形第四

บรรพตี : ลักษณะการยุทธ

孫子曰：昔之善戰者，
先為不可勝，以待敵之可勝。
不可勝在己，可勝在敵。

ปราชญ์ซุนวูกล่าวว่า

ผู้เชี่ยวชาญการศึกในสมัยโบราณ

ก่อนอื่นเขาต้องสร้างความเกรียงไกรแก่ตนเอง

เพื่อคอยโอกาสที่จะเอาชนะข้าศึก

ความพิชิตนั้นต้องอยู่ที่เรา

แต่ความเอาชนะได้ต้องอยู่ที่ข้าศึก

故善戰者，能為不可勝，
不能使敵之必可勝。

故曰：勝可知 而不可為。

เพราะฉะนั้น ผู้เชี่ยวชาญการศึก

แม้ว่าจะสร้างความเกรียงไกรแก่ตนเอง

แต่ไม่สามารถทำให้ข้าศึก

จะต้องอยู่ในฐานะเอาชนะได้

(เพราะเป็นเรื่องของข้าศึกเอง)

จึงกล่าวได้ว่า อันชัยชนะนั้น

เราอาจหยั่งรู้ แต่ไม่สามารถจะสร้างขึ้น

不可勝者，守也；可勝者，攻也。
守則不足，攻則有餘。善守者，藏於九地之下；
善攻者，動於九天之上。故能自保而全勝也。

ในขณะที่ยังเอาชนะเข้าศึกไม่ได้

พึงตั้งรับไว้ก่อน

ครั้งที่จะเอาชนะได้ จงเร่งรุกเกิด

การตั้งรับนั้นเพราะกำลังยังด้อย

รุกเพราะมีกำลังเหลือหลาย

ผู้สั่นท้อในการตั้งรับนั้น

จะเสมือนหนึ่งซ่อนเร้นยังได้บาดาลชั้นเก้า

(เทียบกริบปราศจากวีแววใด ๆ)

ผู้เชี่ยวชาญในการรูกนั้น

ดุจไหวตัว ณ ฟากฟ้าชั้นเก้า

(ก่อเสียงกัมปนาทน่าสะพรึงกลัว)

ด้วยเหตุนี้ จึงสามารถรักษากำลังของตน

และได้ชัยชนะอย่างสมบูรณ์

見勝不過眾人之所知，非善之善者也；
戰勝而天下已善，非善之善者也。
故舉秋毫不為多力，見日月不為明目，聞雷霆不為聰耳。
การยังเห็นชัยชนะซึ่งใคร ๆ ก็รู้อยู่แล้ว

มิใช่ชัยชนะอันดีเลิศ

เมื่อรบชนะแล้วพลรบต่างแซ่ซ้องร้องสรรเสริญ

ก็มีชัยชนะอันเยี่ยมเช่นเดียวกัน

ด้วยเหตุว่า

ผู้สามารถยกขนสัตว์เพียงเส้นเดียวได้นั้น มิใช่ผู้ทรงพลัง

ผู้มองเห็นเดือนและตะวันได้ มิใช่ผู้มีนัยน์ตาแจ่มใส

ผู้ได้ยินฟ้าคำรณลั่น มิใช่ผู้มีโสตประสาทไว

古之所謂善戰者，勝於易勝者也。
故善戰之勝也，無智名，無勇功。
ผู้ใดเชื่อว่าเชี่ยวชาญการศึกในสมัยโบราณกาล
เขาชนะเพราะเหตุที่อาจเอาชนะได้โดยง่าย
ฉะนั้นชัยชนะของผู้เชี่ยวชาญศึก
จึงไม่มีนามบันลือในทางสติปัญญา
ไม่มีความดีในทางกล้าหาญ

故其戰 勝不忒。不忒者，
其所措必勝，勝已敗者也。
ดังนั้น ชัยชนะของเขาเป็นสิ่งที่แน่นอนไม่แปรผัน
ที่ว่าไม่แปรผันนั้น ก็โดยที่เขารบต้องชนะ
ชนะเพราะข้าศึกแพ้แล้วนั่นเอง

故善戰者，立於不敗之地，
而不失敵之敗也。
ดังนั้น ก่อนอื่น
ผู้ที่เชี่ยวชาญการศึกต้องอยู่ในฐานะไม่แพ้แล้ว
และไม่พลาดโอกาสที่ข้าศึกจักต้องแพ้อด้วย

是故勝兵先勝,而後求戰,
敗兵先戰,而後求勝。

ด้วยเหตุนี้เอง

กองทัพที่กำชัยชนะ จึงรบในเมื่อเห็นชัยแล้ว
แต่กองทัพที่พ่ายแพ้จะรบเพื่อหาทางชนะ

善用兵者, 修道而保法,
故能為勝敗之政。

ผู้เชี่ยวชาญการศึก

มุ่งผดุงธรรมและรักษาระเบียบวินัย

จึงสามารถประสิทธิ์โชคชัยได้

兵法: 一曰度, 二曰量, 三曰數,
四曰稱, 五曰勝。地生度, 度生量,
量生數, 數生稱, 稱生勝。

หลักยุทธศาสตร์มีว่า

๑ ศึกษาภูมิประเทศ

๒ การคำนวณความสั้นยาวแห่งยุทธบริเวณ

๓ การวางอัตราพลรบ

๔ การหาจุดศูนย์ถ่วงแห่งกำลัง

๕ สู้ความมีชัยอันลักษณะพื้นภูมิทำให้เกิดการคำนวณ

การคำนวณทำให้มีการวางอัตราพลรบ

การวางอัตราพลรบทำให้เกิดความมีชัยในที่สุด

故勝兵若以鎰稱銖, 敗兵若以銖稱鎰。

ดังนั้น กองทัพพิชิต (เมื่อเข้ายุทธแย้งกับข้าศึก)

จึงเสมือนเอา 'อี' * (ของหนัก) ไปชั่ง 'จู' (ของเบา)

แต่กองทัพที่พ่ายแพ้นั้น

กลับเสมือนเอา 'จู' (ของเบา) ไปชั่ง 'อี' (ของหนัก)

勝者之戰，民也。
若決積水於千仞之谿者，形也。

การทำสงครามของผู้กำชัยชนะ

เปรียบประดุจปล่อยน้ำซึ่งทคไว้

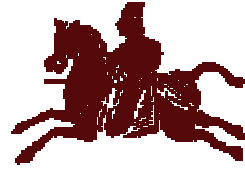
ให้พุ่งสู่หุบห้วยลึกตั้งพัน 'เย็น' (ราว ๘๐,๐๐๐ ฟุต ผู้แปล)

นี่คือลักษณะการยุทธแล

---

* จูและอีเป็นมาตราซึ่งสมัยศึกดาบรพีของจีน กล่าวกันว่า ๒๕ จู เท่ากับ ๑ ตำลึง, ๒ ตำลึง เท่ากับ ๑ อี -ผู้แปล

兵勢第五

บรรพห้า : ยุทธนาภาพ

孫子曰：凡治眾如治寡，分數是也；

ปราชญ์ซุนวูกล่าวว่า

การปกครองทหารจำนวนมากได้ตั้งคนจำนวนน้อย

ก็ด้วยระเบียบการจัดกองรบ

鬥眾如鬥寡，形名是也；

การต่อสู้คนจำนวนมากได้เช่นเดียวกับเผชิญคนจำนวนน้อย

ก็ด้วยอาณัติสัญญาณธงและฆ้องกลอง

三軍之眾，可使必受敵而無敗，奇正是也；

กองทัพหนึ่งซึ่งก่oprด้วยพลรบมากมาย

แต่อาจบัญชาให้รบเข้าศึกได้โดยไม่พ่ายแพ้ล้ามัน

ก็ด้วยรู้จักวิธีรบซึ่งหน้าและวิธีรบพลิกแพลง

兵之所加，如以礮投卵者，虛實是也。

กองทัพรุกพุ่งไปทางใด เสมือนหนึ่งกลิ้งหินเข้ากระทบไข่

เพราะรู้วิธีใช้กำลังอันแข็งแกร่งหลายจุดอ่อนแอของข้าศึกนั่นเอง

凡戰者，以正合，以奇勝。

สงครามใด ๆ ก็ดี

ทั้งสองฝ่ายย่อมเข้าปะทะกันซึ่งหน้า (เป็นปกติวิสัย)

แต่จักชนะกันได้ก็ด้วยยุทธวิธีพลิกแพลง

故善出奇者，無窮如天地，
不竭如江河，終而復始，
日月是也。死而復生，四時是也。

เพราะฉะนั้น ผู้จัดเจนวิธีการยุทธพลิกแพลง
วิธีการของเขาจะไม่รู้อัจน ตั้งดินฟ้าอัน ไม่รู้จักสิ้นสูญ
จักไม่รู้หมดสิ้นตั้งแม่น้ำไหลรินไม่ขาดสาย
พอจบแล้วก็เริ่มใหม่ เช่นเดือนตะวันที่ตกแล้วขึ้นอีก
ตายแล้วก็ผุดเกิด เช่นการหมุนเวียนแห่งฤดูกาลทั้ง ๔

聲不過五，五聲之變，不可勝聽也。
色不過五，五色之變，不可勝觀也。
味不過五，五味之變，不可勝嘗也。

สรรพสำเนียงมีเพียง ๕
แต่ความเปลี่ยนแปลงแห่งเสียงทั้ง ๕ นั้น เราจักฟังไม่สิ้น
สีมีเพียง ๕ แต่การแปรแห่งสีทั้ง ๕ จะทัศนวิสัยไม่หมด
รสมีเพียง ๕ แต่ความแปรเปลี่ยนแห่งรสทั้ง ๕
ย่อมลิ้มชิมไม่รู้จบ (ฉันท)

戰勢不過奇正，奇正之變，
不可勝窮之也。奇正相生，
如環之無端，孰能窮之？

(ฉันท) สภาพการรบ

ซึ่งมีเพียงการรบซึ่งหน้า และรบพลิกแพลงเท่านั้น
แต่ความเปลี่ยนแปลงแห่งวิธีการทั้งสอง ก็มีรู้จักสิ้นสุดคู่กัน
การรบซึ่งหน้าและรบพลิกแพลงย่อมเกี่ยวกัน
เหมือนห่วงโซ่ติดเป็นพืดหาข้อขึ้นต้นมิได้
ฉะนั้น ใครจะเสาะหาเงื่อนงำของมันได้เล่า?

激水之疾，至於漂石者，勢也；
驚鳥之疾，至於毀折者，節也。

ความเร็วของสายน้ำเชี่ยว

ถึงกับพัดพาก้อนหินลอยไปด้วยนั้น

เนื่องจากความไหลแรงของมัน

ความเร็วของนกอินทรี

ถึงกับทำลายเหยื่อแหลกลาญไป

ก็ด้วยรู้จักประมาณช่วงระยะ โจมตีอย่างดี

是故善戰者，其勢險，其節短。

ด้วยเหตุนี้ ยุทธนาภาพของผู้เชี่ยวชาญศึก

จึงรวดเร็วน่าสะพรึงกลัว

การจู่โจมของเขาจึงอยู่ในช่วงสั้น

勢如張弩，節如發機。

ยุทธนาภาพนั้น

เหมือนหน้าไม้อันเหนียวเต็มแล้ว

การกำหนดช่วงโจมตี

เหมือนการเล็งเพื่อปล่อยลูกธนู

紛紛紜紜，鬥亂而不可亂也。

渾渾沌沌，形圓而不可敗也。

ในขณะที่โรมรันพันตูกันดูซุลมุนวุ่นวาย

แต่จะระส่ำระสายไม่ได้

กระบวนศึกติดพันกันเป็นวงกลมคู่สับสนอลวน

แต่จะแพ้เสียมิได้

亂生於治，怯生於勇，弱生於強。

การรบที่ซุ่มนุ่นวายนั้น

ต้องเกิดจากยุทธวิธีอันมีระเบียบ

อาการประหนึ่งขลาดกลัวนั้น

ต้องเนื่องจากความหืดมหาญ

ที่ทำซึ่งคู่อ่อนเปลี้ย

ต้องสืบจากความแข็งแกร่ง

(ทั้งเพื่อซ่อนความจริงให้ข้าศึกหลงเข้าใจผิด)

治亂，數也；勇怯，勢也；強弱，形也。

ความมีระเบียบหรือความวุ่นวาย

เป็นเรื่องของการจัดพลรบ

(ถ้าการจัดพลดีก็จะยังความมีระเบียบได้)

ความขลาดหรือความกล้า

เป็นเรื่องของยุทธธานุภาพ

(ถ้าสถานการณ์ได้เปรียบ

แม้ทหารที่ขลาดก็จะบังเกิดความกล้า)

ความเข้มแข็งหรืออ่อนแอเป็นเรื่องของกระบวนศึก

(ถ้ากระบวนศึกอยู่ในลักษณะดี

ทแก้วที่อ่อนแอก็จะเข้มแข็งแกร่งกล้าขึ้น)

故善動敵者，形之，敵必從之；
予之，敵必取之。以利動之，以卒動之。

เพราะฉะนั้น ผู้เชี่ยวชาญการหลอกล่อข้าศึก
เมื่อแสดงกริยาทำที่ไปบ้าง ข้าศึกจะตกหลุมพราง
ทันทีที่หยิบยื่นให้ ข้าศึกจะต้องตะครุบเอา
จึงล่อด้วยประโยชน์แล้วคุมเชิงด้วยพลพญานท์

故善戰者，求之於勢，
不責於人，故能擇人而任勢。

เพราะฉะนั้น ผู้เชี่ยวชาญศึก
พึงแสวงชัยชนะจากรูปการณ์สงคราม
มิใช่คอยแต่ตีโพยตีพายผู้อื่น
ด้วยเหตุนี้เขาจึงรู้จักเลือกใช้คน
และผ่อนคล้อยตามรูปการณ์
(เพื่อบรรลุชัยชนะในที่สุด)

仁勢者，其戰人也，如轉木石。木石之性，
安則靜，危則動，方則止，圓則行。

ที่ว่าผ่อนคล้อยตามรูปการณ์ คือ
การบัญชากองทัพเข้ากับข้าศึก
ก็เหมือนงัดซุงหรือก้อนหินให้กลิ้งไป
อันธรรมชาติของไม้หรือหินนั้น
ในที่ราบเรียบมันจะนิ่งไม่ขยับเขยื้อน
ในที่ลาดชันมันจะกลิ้งเอง
ถ้าไม้และหินนั้นเป็นเหลี่ยมมันจะหยุด
ถ้ากลมมันจะหมุน

改善戰人之勢，如轉圓石於千仞之山者，勢也。

ด้วยเหตุฉะนั้น อาการประยุทธ์ไฟริ
ซึ่งเสมือนหนึ่งกลิ้งหินกลมจากภูผาสู่ต้งพัน 'เย็น'
(มันจะบดขยี้ไปอย่างอุตุลุด)
ก็เนื่องแต่ยุทธธานุภาพยังให้เป็นไปจะนั่นแล

出其所不趨，趨其所不意。行千里而不勞者，
行於無人之地也。攻而必取者，攻其所不守也。
守而必固者，守其所不攻也。

จึงโจมตีในเส้นทางที่ข้าศึกจะต้องมา

และเข้าบุกปราศรัยมิได้คาดฝัน

การตีกองทัพเดินทางไกลตั้งพัน 'หลี่' (ราว ๓๕๗.๘ ไมล์)

โดยไม่รู้ศึกอิดโรยนั้น

ก็เพราะเดินทางไปในแนวที่ปลอดภัย (ไม่มีศัตรูรบกวน)

การตีเมืองเป็นต้องได้

ก็เพราะตีเมืองที่ศัตรูไม่สามารถจะรักษาไว้

ครั้นถึงคราวรักษาเมืองก็รักษาได้เหนียวแน่นมั่นคง

ก็เพราะข้าศึกไม่พึงประสงค์เข้าตี

故善攻者，敵不知其所守。

善守者，敵不知其所攻。

ด้วยเหตุนี้ ผู้ที่สกัดการรุก

จึงเข้าบุกจนศัตรูไม่มีทางรับ

ส่วนผู้ชำนาญการตั้งรับ

จะทำให้ข้าศึกไม่ทราบว่าจะเข้าตีอย่างไร

微乎微乎，至於無形，神乎神乎，

至於無聲，故能為敵之司命。

มันช่างแสนพิศดารยิ่งหนอ

ถึงแก่ไม่แสดงรูปลักษณะให้เห็น

มันช่างมหัศจรรย์เหลือล้น

ถึงแก่ไม่ปรากฏสุ้มเสียงให้ได้ยิน

จึงอาจกำชีวิตไพรินไว้ได้โดยเด็ดขาด

進而不可禦者，沖其虛也；
退而不可追者，速而不可及也。

ยามเข้าราญรุก

ก็บุกจนเข้าศึกด้านทานไม่อยู่

เพราะเข้าหลายจุดอ่อน

ครั้งทีถอยก็ถอยจนไล่ไม่ติด

เพราะความรวดเร็วไม่ทันกัน

故我欲戰，敵雖高壘深溝，不得不與我戰者，
攻其所必救也；我不欲戰，雖畫地而守之，
敵不得與我戰者，乖其所之也。

ฉะนั้น เมื่อเราต้องการจะรบ

แม้เข้าศึกจะอยู่ในป้อมค่ายอันสูง

และมีคูเมืองอันลึกล้อมรอบ

ก็ไม่วายที่ต้องออกรบด้วยความจำใจ

ด้วยว่าเข้าตีจุดที่เข้าศึกต้องแก่นั่นเอง

คราเราไม่ประสงค์จะรบ

แม้ขีดเส้นตั้งรับไว้บนพื้นดิน

ศัตรูก็ไม่อาจรบเราได้

เนื่องด้วยผิดจํานงในการเข้าตีของเขา

故形人而我無形，則我專而敵分；我專為一，
敵分為十，是以十攻其一也，則我眾而敵寡；
能以眾擊寡者，則吾之所與戰者，約矣。

ฉะนั้น จึงให้ศัตรูเป็นฝ่ายเปิดเผย

ส่วนเราไม่สำแดงร่องรอยให้ประจักษ์

กระนั้นฝ่ายเรารวม แต่ศัตรูแยก

เรารวมเป็นหนึ่ง ศัตรูแยกเป็นสิบ

เท่ากับเราเอาสิบเข้าตีหนึ่ง

เมื่อกำลังฝ่ายเรามากแต่ศตุน้อย

การที่เอากำลังมากจู่โจมกำลังน้อย
สิ่งที่เราจะจัดการกับข้าศึกก็ง่ายตาย

吾所與戰之地不可知，不可知，
則敵所備者多，敵所備者多，
則吾之所戰者，寡矣。

สถานที่เราจะรบข้าศึก

เรามีแค้นพราयให้รู้

เมื่อข้าศึกไม่รู้ก็ย่อมต้องแบ่งแยกกำลัง

เตรียมรับไว้หลายแห่งด้วยกัน

เมื่อข้าศึกกระจายกำลังป้องกันมากแห่ง

ส่วนที่เราต้องเข้ารบพุ่งด้วยก็ย่อมน้อยลง

故備前則後寡，備後則前寡，故備左則右寡，
備右則左寡，無所不備，則無所不寡。
寡者備人者也，眾者使人備己者也。

ฉะนั้น ถ้าระวังหน้า กำลังทางหลังจะน้อย

ระวังทางด้านหลัง กำลังทางด้านหน้าจะน้อย

ระวังด้านซ้าย กำลังทางขวาจะน้อย

ระวังด้านขวา กำลังทางซ้ายจะน้อย

ระวังเสียทุก ๆ ด้าน กำลังทุก ๆ ทางจะบางลง

การที่กำลังน้อยก็ด้วยว่าต้องระวังผู้อื่น

(และตรงกันข้าม) กำลังจะเพิ่มพูนขึ้น

ก็โดยให้ผู้อื่นระวังระไวเรา

故知戰之地，知戰之日，則可千里而會戰。

ดังนั้น ถ้าเรารู้สถานที่และวันเวลาที่จะรบแล้วไซ้

แม้ว่าเราจะต้องรบข้าศึกในระยะไกลตั้งพัน 'หลี่' ออกไป

เราก็สามารถเข้าทำการชิงชัยได้

不知戰之地，不知戰之日，則左不能救右，
右不能救左，前不能救後，後不能救前，
而況遠者數十里，近者數裏乎？

ถ้าไม่รู้สถานที่และวันเวลาที่จะต้องรบ

(กรั้นเมื่อถูกโจมตีเข้า)

กำลังปีกซ้ายก็ไม่สามารถเข้าช่วยปีกขวา

กำลังทางปีกขวาก็ไม่สามารถช่วยปีกซ้าย

กำลังทางกองหน้าไม่สามารถเข้าช่วยกองหลัง

และกองหลังก็ไม่สามารถช่วยกองหน้า (การณ์เป็นเช่นนี้)

ก็สาอะไรกับกอง ๆ หนึ่งยังตั้งห่างกันหลายสิบ 'หลี่' ในระยะไกล

หรือหรือหลาย 'หลี่' ในระยะใกล้เล่า

以吾度之，越人之兵雖多，
亦奚益於勝敗哉？！

ตามความพิเคราะห์ของข้าฯ

ถึงพลรบของประเทศ 'ยู-เวะ' (เยียะ) มีมากมาย

จะมีประโยชน์อันใดกับการมีชัยได้ฤา?

故曰：勝可為也。敵雖眾，可使無鬥。

เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า อันชัยชนะอาจสร้างขึ้นได้ (มีใช้สิ่งสุดวิสัย)

แม้ศัตรูจะมีจำนวนมากหลาย ก็อาจทำให้หมดกำลังสู้รบได้

故策之，而知得失之計，作之，而知動靜之理，
形之，而知死生之地，角之，而知有餘不足之處。

ด้วยเหตุนี้ ต้องพิจารณาสภาพเราสภาพเขา เพื่อให้รู้เชิงได้เชิงเสีย

ต้องทำการสอดแนมเพื่อรู้เบาะแสการเคลื่อนไหวของข้าศึก

ต้องวางกำลังทหารเพื่อรู้แดนเป็นแดนตาย และต้องพืดเหวี่ยงประลองดู

เพื่อรู้ว่ากำลังของเราจุดไหนขาดเกินประการใด

故形兵之極，至於無形；

無形，則深間不能窺，智者不能謀。

ฉะนั้น การจัดทัพอย่างเลิศแล้ว จะไม่ปรากฏร่องรอยให้เห็น

เมื่อปราศจากร่องรอยอันใด แม้จารบุรุษที่ลึกลับ

ก็ไม่สามารถถึงเห็นเจตจำนงของเราได้แม้เจ้าปัญญา

ก็ไม่สามารถดำเนินกลยุทธ์บายต่อเราอย่างไร

因形而錯勝於眾，眾不能知；

人皆知我所以勝之形，而莫知吾所以制勝之形。

故其戰勝不復，而應於無窮。

เนื่องด้วยยังรู้ความลึกต้นหนาบางของข้าศึก

จึงนำความมีชัยมายื่นให้กองทัพของตน

ถึงเหล่าทวยหาญก็ไม่แข็งในเหตุแห่งชัยชนะได้

จนทั่วไปต่างรู้เห็นรูปการณ์ที่เราเอาชนะอยู่

แต่ไม่อาจล่วงรู้ถึงหลักประกันแห่งชัยชนะนั้น ๆ ฉะนั้น

วิธีเอาชนะจึงไม่ซ้ำแบบ และอาจสนองกับเหตุการณ์โดยไม่รู้จักจบสิ้น

夫兵形象水，水之形避高而趨下；

兵之形，避實而擊虛，

水因地而制流，兵應敵而制勝。

ฉะนั้น การใช้กำลังทหาร

จึงเหมือนหนึ่งธรรมชาติของน้ำ

น้ำย่อมหลีกที่สูงไหลสู่ที่ต่ำ

ลักษณะการยุทธก็ย่อมหลีกเฉียงด้านที่มีกำลังเข้มแข็ง

ยกย้ายเข้าตีจุดอ่อนแอ

น้ำย่อมจัดกระแสไหลไปตามลักษณะพื้นภูมิ

การยุทธก็ย่อมเอาชนะกันตามสภาวะของข้าศึก

故兵無常勢，水無常形，
能因敵變化而取勝者，謂之神。

ฉะนั้น การยุทธจึงไม่มีหลักเกณฑ์ตายตัว
เฉกเช่นน้ำ ซึ่งหาที่มีรูปลักษณะอันแน่นอนไม่
จึงผู้เอาชนะด้วยปฏิบัติการเหมาะสมกับความผันแปรของข้าศึกนั้น
พึงกล่าวได้ว่าเขาคือเทพเจ้าผู้ทรงอิทธิฤทธิ์ทีเดียว

故五行無常勝，四時無常位，
日有短長，月有死生。

ฉะนั้น ในกองธาตุทั้ง ๕ ย่อมไม่มีธาตุใดชนะเป็นเยี่ยมในที่สุด
(เช่น ธาตุไฟแพ้ธาตุน้ำ แต่ธาตุน้ำแพ้ธาตุดิน ฯลฯ ผู้แปล)
ฤดูกาลทั้ง ๔ ย่อมไม่มีตำแหน่งที่แน่นอนแสงตะวันย่อมมีสั้นยาว (ตามฤดูกาล)
ดวงจันทร์ย่อมมีขึ้นปักข์แรมปักข์

(ดังเช่นการศึกซึ่งไม่มีหลักเกณฑ์ตายตัวนั้นแล)

故軍爭為利，軍爭為危。

ด้วยเหตุนี้ การสู้รบประยุทธ์จึงชัย

จึงเป็นได้ทั้งความสวัสดิภาพ หรือมหันตภัย

(สุดแต่ผู้บัญชาการทัพจะดำเนินการอย่างไร)

舉軍而爭利，則不及；

委軍而爭利，則蹙重

เบื้องว่า ยกกำลังทั้งหมดเข้าชิงชัยก็ไม่ทันการ

(เพราะอู้อายใหญ่โต)

ครั้งจะทอดทิ้งกำลังโดยใช้แต่เพียงบางส่วนก็จะทำให้สูญเสียซึ่งยุทธสัมภาระ

(เพราะอยู่ล่าหลัง อาจถูกโจมตีได้)

是故卷甲而趨，日夜不處，

倍道兼行，百里而爭利，則擒三將軍，

勁者先，疲者後，其法十一而至；

五十里而爭利，則蹶上將軍，其法半至；

三十里而爭利，則三分之二至。

ฉะนั้น การให้ร่พลถอดเกราะออกเสีย

และเร่งรุดเดินทัพในความเร็วเป็นทวีคูณ

โดยมิได้พักผ่อนทั้งกลางวันและกลางคืน

ถ้าเข้าชิงชัยกับข้าศึกในระยะทางร้อย 'หลี่'

นายทัพทั้งสาม (ทัพหน้า ทัพหลวง และ ทัพหลัง)

จะต้องตกเป็นเชลยของข้าศึกทั้งสิ้น

เพราะผู้ที่แข็งแรงจะถึงก่อน ผู้อ่อนแอจะถึงหลัง

กำลังซึ่งถึงจุดจะมีได้เพียง ๑ ใน ๑๐ เท่านั้น

ถ้าเข้าชิงชัยในระยะ ๕๐ 'หลี่' ทัพหน้าก็จะปราศ

เพราะกำลังพลถึงได้เพียงครึ่งเดียว

ถ้าเข้าชิงชัยในระยะทาง ๓๐ 'หลี่'

กำลังจะถึงระยะเพียง ๒ ใน ๓ เท่านั้น

是故軍無輜重則亡，
無糧食則亡，無委積則亡。

เพราะฉะนั้น กองทัพจะขาดเสียซึ่งยุทธสัมภาระ
เสบียงอาหาร และสรรพสิ่งเครื่องดำรงไม่ได้
หาไม่แล้วก็ต้องแตกพ่ายวาววายแน่นอน

故不知諸侯之謀者，不能豫交；
不知山林、險阻、沮澤之形者，
不能行軍；不用鄉導者，不能得地利。
ฉะนั้น ถ้าไม่รู้เจตจำนงของเหล่าเจ้าครองนคร

เราจะผูกไมตรีไว้ไม่ได้
ถ้าไม่รู้ลักษณะภูเขาลำเนาไม้
ที่ค้ำขันลุ่มดอน
ตลอดห้วยหนองคลองบึงบาง
เราจะเดินทัพไม่ได้
ถ้าไม่ใช้มัคคุเทศก์นำทาง
เราจะไม่ได้เปรียบทางพื้นภูมิประเทศ

故兵以詐立，以利動，
以分利為變者也。
ฉะนั้น การศึกจึงตั้งบนเล่ห์เหลี่ยมแต่มีคุณ
เคลื่อนไหวเมื่อผลได้
และยังแปร โดยการรวมหรือกระจายกำลัง

故其疾如風，其徐如林，侵掠如火，
不動如山，難攻如陰，動如雷震。

ด้วยเหตุนี้ จึงมีความเร็วเหมือนลมเพชรหึง

เชิงช้าประหนึ่งแมกไม้ในพงไพร

ราวเผลอเช่นไฟประลัยกัลป์

หนักแน่นเล่าที่ปานภูผา

ยากที่จะหยั่งรู้จุดต้องฟ้าอันคลุมเครือ

และไหวตัวตั้งเมื่อสายฟ้าคำรณลั่นสะท้อนสะท้อน

掠鄉分眾，廓地分守，懸權而動。

(เมื่อเหยียบประเทศข้าศึก)

ได้ลากสงครามอันใดมา ก็แจกจ่ายรีพล

ยึดได้พื้นที่ก็แบ่งปันแก่แม่ทัพนายกอง

จะประกอบการณ์อันใด จงชั่งตรองให้ถ่องแท้แนใจ

先知迂直之計者勝，此軍爭之法也。

ผู้รอบรู้เงื่อนไขความอ้อมลัด จักชนะ

นี่คือวิธีสัประยุทธ์ซึ่งชัยแล

軍政曰：「言不相聞，
故為金鼓；視而不見，故為旌旗。」
夫金鼓旌旗者，所以一人之耳目也；

ตำราทหารกล่าวไว้ว่า

"ด้วยเหตุไม่สามารถยิน

สรรพคำเนียงที่พูด จึงลั่นฆ้องเกริ

ด้วยเหตุที่ไม่สามารถแลเห็นกัน

จึงให้อาณัติสัญญาณธวัช"

อันการฆาตฆ้องกลองและใช้ธวัชนั้น

ก็เพื่อรวมหุตา (ทั้งกองทัพ)

ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั่นเอง

民既專一，則勇者不得獨進，
怯者不得獨退，此用眾之法也。

เมื่อร้พลมีสมาธิแน่วแน่จะนี้

สำหรับผู้ทีกล้าหาญ

ก็จะไม่รุกกล้าไปเบื้องหน้าแต่โดดเดี่ยว

ผู้ขลาดจะไม่ถดถอยตามลำพัง

นี่คือวิธีการบัญชาการทัพใหญ่แล

牧夜戰多火鼓，晝戰多旌旗，
所以變人之耳目也。

เพราะฉะนั้น การรบในเวลาค่ำคืน
จึงมากไปด้วยคบไฟและระงมไปด้วยเสียงเกริ
การสัประยุทธ์ในเวลากลางวัน
จึงคายเป็นด้วยสัญญาณธง
ทั้งนี้ เพื่อก่อกวนประสาทหูตา
ของข้าศึกให้หลงเลอะนั่นเอง

故三軍可奪氣，將軍可奪心。

ด้วยเหตุนี้ เราอาจทำลายขวัญของข้าศึก
และจิตใจของแม่ทัพนายกองให้แหลกลาญได้

是故朝氣銳，晝氣惰，
暮氣歸。故善用兵者，避其銳氣，
擊其惰歸，此治氣者也。

(ตามปกติ) ขวัญตอนเช้าข่มดี (เพราะกำลังสดชื่น)
ถึงเที่ยงก็ทรมด้วยความเกียจคร้าน
ตกเย็นก็โทรมเพราะใครจะพักผ่อน
ผู้ชำนาญการศึกจึงหลีกเลี่ยงข้าศึกตอนสดชื่น
และเข้าโจมตีเวลาขวัญข้าศึกทรมหรือโทรมแล้ว
นี่คือวิธีปฏิบัติต่อขวัญทหารแล
จงเอาความมีระเบียบวินัยแห่งตน
คอยจู่โจมเมื่อข้าศึกอลวนวุ่นวาย

以治待亂，以靜待嘩，此治心者也。

จงเอาการสงบนิ่ง

ตอบสนองความอะอะมะเทิง

นี่คือวิธีการรักษากำลังจิตใจแล

以近待遠，以佚待勞，
以飽待飢，此治力者也。

จงเอาความใกล้ (ต่อสมรภูมิ)

ของเราคอยรับเข้าศึกซึ่งต้องเดินไกล

จงเอาความสดชื่นของเรา

สู้ศึกซึ่งอดโรยเมื่อยล่า

จงเอาความอิมหน้าสำราญของเรา

รับมือเข้าศึกที่หิวโหย

นี่คือวิธีถนอมกำลังแล

無邀正正之旗，
無擊堂堂之陣，此治變者也。

จงอย่าเข้าตีขบวนทัพ

ซึ่งมีทิวธงฉัตรเป็นระเบียบ

จงอย่าจู่โจมป้อมค่ายแนวรบของปรปักษ์

ที่ตั้งเป็นสง่าน่าเกรงขาม

นี่คือวิธีป้องกันมิให้เกิดเภทภัยแล

故用兵之法，高陵勿轟，背丘勿逆，

เพราะฉะนั้น วิธีสัประยุทธ์มีอยู่ว่า

อย่าแหงนหน้าเข้าตีเข้าศึกซึ่งตั้งบนที่สูง

อย่ารุกพุ่งเข้าศึกที่อิงสันเขาเป็นที่มั่น

佯北勿從，銳卒勿攻，
อย่าไล่กระชั้นเข้าศึก
ซึ่งทำทีว่าแตกระล่ำ
อย่ากระหน้าเข้าศึก
เมื่อเขาขวัญดีและหึ่มหาญ

餽兵勿食，歸師勿遏，
อย่าทะยานฮุบเหยื่อเมื่อเขาทอดให้
และไม่ควรรั้งทัพศึกที่รีบรุกจะถอนคืน

圍師遺闕，窮寇勿迫，
การล้อมทัพเข้าศึก
จำเป็นต้องเปิดทางไปไว้ทางหนึ่ง
(นี่คงหมายถึงการรบในที่กว้าง มิใช่การล้อมเมือง - ผู้แปล)
เมื่อทัพศึกจนตรอกแล้ว
ก็อย่าได้รุกกระหน้าประชิดเข้าไป
(เพราะเมื่อเขาไม่มีทางไป
ก็จะหันหน้าสู้อย่างไม่คิดชีวิต)

此用兵之法也。
นี่คือวิธีสัประยุทธ์แล

絕地勿留。

อย่าอ้อยอิ่งแช่คงในแดนทुरกันดาร

圍地則謀，死地則戰。

เมื่ออยู่ในที่ล้อมจงเร่งชวนขวยหาทางออก

หากพลัดเข้าอยู่แดนตาย(อัปจน)

จงรีบเร่งทุ่มเทกำลังเข้าสู่รบ

(เพื่อถอนตัวให้หลุดจากที่นั่น)

途有所不由。

บางวาระอาจไม่เดินทัพตามเส้นทางที่ควรไป

軍有所不擊。

และอาจจะไม่ตีทัพข้าศึกบางกองบางหน่วย

城有所不攻。

เมืองด่านของข้าศึกบางแห่งเราก็ไม่เข้าโจมตี

地有所不爭。

บางถิ่นบางที่เราไม่เข้ายุทธแย้งชิงชัยด้วย

君命有所不受。

บางครั้ง พระบรมราชโองการ

ก็ไม่พึงรับสนองเสมอไป

(เพราะผู้เป็นขุนพลต้องปฏิบัติตามการรบ

ให้สมควรด้วยตามรูปการณ์ของสงครามโดยเสรี)

故將通於九變之利者，知用兵矣；
將不通於九變之利，雖知地形，
不能得地之利矣；治兵不知九變之法，
雖知地利，不能得人之用矣。

เพราะฉะนั้น

ขุนพลแจ้งในคุณานุคุณแห่งนानาวิการ

(ความเปลี่ยนแปลงบิดเบือนต่าง ๆ

อันมิได้เป็นไปตามที่ควรเป็น)

จึงนับได้ว่ารู้การศึก

ขุนพลผู้ไม่แจ้งในหลักนानาวิการ

แม้จะรู้ลักษณะภูมิประเทศดี

ก็ไม่อำนวยผลประโยชน์อย่างไรเลย

และในการบัญชาทัพ

หากไม่รู้วิธีการสู้รบต่อนานาวิการแล้วไซ้

แม้ซาบซึ่งถึงความได้เปรียบแห่งภูมิประเทศ

ก็ไม่อาจใช้กำลังพลได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย

是故智者之處，必雜於利害。

ด้วยเหตุนี้ ความใคร่ครวญของผู้ทรงปัญญา

จึงทบทวนอยู่ในระหว่างคุณ-โทษ ผลได้-ผลเสีย

雜於利，而務可信也；

雜於害，而患可解也。

ถ้าทบทวนเห็นคุณหรือผลได้

(ในโทษหรือผลเสีย)

ความเชื่อมั่นต่อความสำเร็จ

ในกิจการงานก็แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

ถ้าทบทวนเห็นโทษหรือผล

(ในคุณหรือผลได้)

เภทภัยอันอาจเกิดขึ้น

ก็จักแก้ไขกันทันทั่วทั้งที่

是故屈諸侯者以害，
役諸侯者以業，趨諸侯者以利。

เพราะฉะนั้น

จะให้เหล่าประเทศราชหอบราบคาบแก้วได้

ก็ด้วยให้เห็นภัยโทษ

จะช่วงใช้ก็ด้วยมอบภารกิจ

จะจงจិតใจให้ฝักใฝ่ต่อเรา

ก็ด้วยกอบเกื้ออามิสประโยชน์

故用兵之法，無恃其不來，
恃吾有以待也；無恃其不攻，
恃吾有所不可攻也。

เพราะฉะนั้น ในการศึกนั้น

อย่าวางใจเข้าศึกจะไม่มาราวี

แต่พึงยึดมั่นในการเตรียมพร้อมของฝ่ายตน

อย่าวางใจว่าเข้าศึกจะไม่จู่โจม

แต่พึงยึดมั่นในความแข็งแกร่งมั่นคงของเราเอง

故將有五危：必死，可殺也；

เพราะฉะนั้น ผู้นำทัพ

จึงมีจุดอันตราย ๕ ประการ คือ

ผู้ที่คิดแต่สู้ตายถ้ายเดียว

อาจถูกหมายเอาชีวิตได้

必生，可虜也；

ผู้ที่คอยแต่รักษาตัวรอด

อาจถูกจับกุมเป็นเชลย

恣速，可悔也；

ผู้ที่หุนหันพลันแล่น
อาจได้รับการชั่วเขาราคาญ

廉潔，可辱也；

ผู้ที่คิดแต่ความบริสุทธิ์ผ่องแผ้วของตน
(ถืออุดมคติเกินไป)
อาจถูกเหยียบย่ำใส่ไคล้

愛民，可煩也。

ผู้ที่รักพสกนิกร
มักได้รับความยุ่งยากใจ

**凡此五者，將之過也，用兵之災也。
覆軍殺將，必以五危，不可不察也。**

บรรดาจุดอันตรายทั้ง ๕ นี้

เป็นปมด้อยของผู้นำทัพ

เป็นมหันตภัยของการทหาร

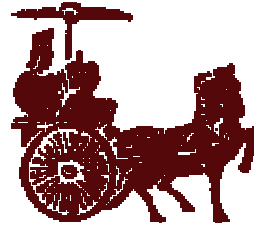
ทัพจะล่ม ขุนพลจะถูกเข่นฆ่า

ด้วยจุดอันตรายทั้ง ๕ นี้

ควรใช้ความพิเคราะห์องหนักทีเดียว

行軍第九

บรรพเก้า : การเดินทัพ

孫子曰：凡處軍、相敵，
ปราชญ์ซุนวูกล่าวว่า
อันการคุมทัพและพินิจความศึกนั้น

絕山依谷，視生處高，
單隆無登，此處山之軍也。

ถ้าเดินทัพข้ามภูเขา

จักต้องเดินตามหุบห้วยละหาน

ถ้าอยู่ในคมนาคนสะดวกต้องตั้งทัพในที่สูง

ถ้าเข้าศึกตั้งอยู่ในที่สูงชัน

ก็อย่าได้พยายามตีฝ่าขึ้นไป

นี่คือคุมทัพในที่คอยแล

絕水必遠水；客絕水而來，勿迎之於水內，
令半濟而擊之，利；欲戰者，無附於水而迎客；
視生處高，無迎水流，此處水上之軍也。

ถ้าเดินทัพข้ามแม่น้ำ ต้องรีบเร่งให้ห่างสายน้ำนั้นทันที

ถ้าฝ่ายเข้าศึกข้ามแม่น้ำมา ก็อย่าได้เข้าปะทะกันกลางน้ำ

ต้องรอให้อยู่ในสะเทินน้ำสะเทินบก จึงโหมกำลังตีโดยลับพลัน

(อนึ่ง) การยุทธนั้นอย่าได้เรียงค่ายตามฝั่งแม่น้ำคอยรับทัพศึก

พึงตั้งทัพลงบนที่สูงซึ่งมีการคมนาคนสะดวก

และ (ครารุกไล่) ก็อย่าได้อยู่ในตำแหน่งที่ทวนน้ำ

นี่คือการคุมทัพในลำน้ำแล

絕斥澤，惟亟去無留；
若交軍於斥澤之中，必依水草，
而背眾樹，此處斥澤之軍也。
ถ้าเดินทัพในที่ลุ่มซึ่งเป็นเนื้อดินแฉะ

ต้องเร่งรุกข้ามไปโดยพลัน
ถ้าเกิดปะทะกับข้าศึกในที่เช่นนี้
ต้องหันหลังเข้าอิงป่า
และต้องทอดกายตามที่ซึ่งมีพืชน้ำจี๊ดอยู่
นี่คือการคุมทัพในที่ลุ่มแล

平處陸易，
而右背高，前死後生，
此處平陸之軍也。

ถ้าอยู่ในที่ราบ
ต้องเลือกชัยภูมิที่อำนวยความสะดวกได้เปรียบ
คือปีกขวาอิงเนินสูง เบื้องหน้าเป็นแดนตาย
(เช่น ห้วยน้ำหรือหน้าผา ๆ ๆ เพื่อข้าศึกยกเข้าตียาก)
เบื้องหลังเป็นแดนเป็น (คมนาคมสะดวก)
นี่คือการคุมทัพในที่ราบแล

凡此四者，軍之利，
黃帝之所以勝四帝也。
อันความได้เปรียบในการคุมทัพ ๔ ประการคือ
(จอมกษัตริย์สมัยดึกดำบรรพ์ของจีน - ผู้แปล)
ชำนะกษัตริย์อื่น ๆ ตลอดทั้ง ๔ ทิศแล

凡軍好高而惡下，
貴陽而賤陰，養生而處實，
軍無百疾，是謂必勝。

อันการตั้งทัพชอบที่จะอยู่ที่สูง พึงรังเกียจที่ต่ำ

เหมาะที่หันสู่ทิศโป่ง(อากาศเนย์)

แต่รังเกียจทิศทึบ (ทิศพายัพ)

ต้องตั้งอยู่ในที่ถูกสุขลักษณะมีอาหารของใช้อุดม

เมื่อรู้พลปราศจากโรคภัยไข้เจ็บแล้ว

ย่อมกล่าวได้ว่าจักต้องมีชัยแน่นอน

丘陵堤防，必處其陽，
而右背之。此兵之利，地之助也。
ถ้าตั้งทัพตามสันเนินหรือบนท่านบกหันน้ำ
ต้องเลือกอากาศเนย์ และทอดปีกขวาอิงไว้
จะได้เปรียบทั้งทางการยุทธและพื้นภูมิแล

上雨，水沫至，欲涉者，待其定也。

หากฝนเหนือตกชุกมีฟองน้ำลอยฟองมา

(เป็นสัญญาณว่าน้ำจะหลาก)

เมื่อจะลุยข้ามห้วยน้ำนั้น ควรรอให้ระดับน้ำนั้นนิ่งเสียก่อน

(มิฉะนั้นข้ามไปโดยไม่ดูตาม้าตาเรือ

เมื่อน้ำทะลักมาจนเชี่ยวกราก อาจประสบหายนะ)

凡地有絕澗、天井、天牢、天羅、
天陷、天隙，必亟去之，勿近也。
吾遠之，敵近之；吾迎之，敵背之。
อันภูมิประเทศย่อมมีลักษณะต่าง ๆ กัน

เช่น มีหุบห้วยอันมีหน้าผาสูงชัน

ที่ลุ่มซึ่งเหมือนอยู่ก้นบ่อ

ถิ่นที่มีป่าเขาล้อมรอบ (ยากแก่การเข้าออก)

รกชัฏเต็มไปด้วยขวากหนาม เหมือนข่ายธรรมชาติ

ที่หล่มเต็มไปด้วยโคลนเลน

และทางแคบซึ่งมีหุบเหวขนานขนานอยู่

สถานที่เช่นนี้

เมื่อประสบพบเข้าต้องรีบรุดออกห่างทันที

อย่าได้เกรงใจกลัวมันเลย

(ถ้าเกิดลั้ประยुทธิ์ขึ้น) เราต้องผละห่างจากมัน

โดยต้องให้ข้าศึกเข้าประชิด หรือให้มันอยู่เบื้องหน้าเรา

แต่ขวางอยู่เบื้องหลังข้าศึก

軍旁有險阻、溝井、藪葦、柵木、薺薈者，
必謹慎復索之，此伏奸之所處也。

ถ้าริมทางเป็นที่วิบาก หรือสระหนองหุบห้วย

หรือพงอ้อกอแขม หรือแนวป่าหนุไม้

หรือที่ไพรพฤษ์รักทึบ

ต้องตรวจค้นอย่างระแวดระวัง

เพราะสถานที่เช่นนี้มักเป็นที่ซุ่มทัพ

หรือที่ซ่อนตัวของกองสอดแนมฝ่ายข้าศึก

敵近而靜者，恃其險也；遠而挑戰者，
欲人之進也；其所居易者，利也。
(เมื่อสองทัพเข้าประชิดกัน)

ฝ่ายข้าศึกยังคงสงบเงียบ นั่นหมายถึงเขาวางใจ
ในความได้เปรียบแห่งชัยภูมิของเขา
ถ้าทัพข้าศึกมาทำรบแต่ทางไกล
เขาประสงค์จะให้ฝ่ายเรารุกไล่ติดตามไป
ถ้าข้าศึกตั้งทัพในที่ง่ายต่อการโจมตี
นั่นเขาทอดเหยื่อล่อแล

眾樹動者，來也；
眾草多障者，疑也；
ถ้าเห็นหมู่ไม้ไหวต้น

นั่นแสดงว่าข้าศึกยกมาแล้ว
ถ้าเห็นหมู่หญ้าคาพรางไว้มากหลาย
นั่นเขาประสงค์จะให้เราก็คงสั่นเทิ้มใจ

鳥起者，伏也；獸駭者，覆也；

ถ้าเห็นหมู่นกตกใจบินถลาขึ้น
แสดงว่ามีทหารซุ่มอยู่
ถ้าเห็นเหล่าสัตว์แตกกระเจิดกระเจิง
แสดงว่ามีกองจู่โจมซ่อนอยู่แล

塵高而銳者，車來也；卑而廣者，徒來也；
散而條達者，樵採也；少而往來者，營軍也。

ถ้าเห็นฝุ่นตลบสูงเป็นลำแหลม

แสดงว่ากองรถเข้าศึกวิ่งตะลุยมา

ถ้าต่ำและปริมณฑลกว้าง

เป็นการเดินทัพของพลราบ

ถ้ากระจายเป็นหย่อม ๆ เป็นลำ ๆ

แสดงว่าเป็นการเก็บผักหักฟืนของกองเกียกกาย

ถ้าฝุ่นมีเพียงบาง ๆ เคลื่อนไหวไปมา

แสดงว่าเข้าศึกกำลังตั้งค่าย

辭卑而備者，進也；

辭強而進驅者，退也；

無約而請和者，謀也；

(ถ้าเข้าศึกส่งทูตมาติดต่อ)

วาจาด่อมแต่เร่งรุกในการเตรียม

แสดงว่าจะมีการรุก

ถ้าพาทีอหังการมีท่วงทีประหนึ่งจะตะลุมบอนด้วย

แสดงว่าจะถอนทัพ

ถ้าขอสงบศึกด้วยวาจา

มิได้มีหนังสือรับรองเป็นกิจจะลักษณะ

แสดงว่าเป็น กลศึก

輕車先出其側者，陣也；
奔走而陳兵者，期也；
半進半退者，誘也。

ถ้าเห็นกองรถเบาของข้าศึกขับแยกออกทางปีก
แสดงว่ากำลังแปรขบวนทัพ (ซึ่งจะมีการสับประยุทธ์กัน)

ถ้าเห็นข้าศึกวิ่งทบไปมาและขยายกำลัง
แสดงว่า กำลังเตรียมพร้อมในการรับมือ
ถ้ามีท่าทีถอยแต่มีไซ้ หมายความว่ามิเชิง
แสดงว่าจะล่อให้หลงกล

杖而立者，亂也；
汲而先飲者，竭也；
見利而不進者，勞也；

ถ้าเห็นทหารข้าศึกยืนแซ่วโดยใช้อาวุธยันกาย แสดงว่าหิวโหย

ถ้าเห็นตักน้ำแล้วรีบดื่มก่อน แสดงว่ากระหาย

ถ้าข้าศึกเห็นความได้เปรียบแต่ไม่ยกรุกเอา แสดงว่าเหนื่อยล้าอดโรยแล้ว

鳥集者，虛也；夜呼者，
恐也；軍擾者，將不重也；
旌旗動者，亂也；吏怒者，倦也；

ถ้าเห็นหมู่วิหควกบินลงจับกลุ่ม แสดงว่าเป็นที่เปล่าปลอดคนแล้ว

ถ้าได้ยินเสียงข้าศึกกู่ร้องในงานในเปลาคำคืน แสดงว่าข้าศึกมีความขลาดกลัว

ถ้าสังเกตว่าค่ายข้าศึกมีความอลวนไม่เป็นระเบียบ

แสดงว่าแม่ทัพนายกองไม่เป็นที่เลื่อมใสของเหล่าพล

ถ้าเห็นธงทิวเคลื่อนไหวไม่เป็นระเบียบ แสดงว่าระส่ำระสาย

ถ้าเห็นจำทหารดาลเดือดคุด่า แสดงว่าพลทหารเหนื่อยอ่อน

粟馬肉食，軍無懸告而不返其舍者，窮寇也；

ถ้าข้าศึกฆ่าม้ากิน แสดงว่ากองทัพขาดแคลนเสบียงอาหาร

ถ้าเที่ยวแวนภาชนะเครื่องหุงต้มทิ้งไว้โดยไม่กลับค่ายอีก

แสดงว่าข้าศึกได้ตกเป็นหมู่อันจนตรอกแล้ว

諄諄翕翕，徐與人言者，失眾也；

數賞者，窶也；數罰者，困也；

先暴而後畏其眾者，不精之至也；

แม่ทัพนายกองพูดจากับผู้อยู่ได้บังคับบัญชาเชิงซ้ำ

ซ้ำซาก ทั้งกริยาก็เชิง ๆ ไม่มีฝั่งผาย

แสดงว่ากองทัพนั้นขาดความสามัคคี

ถ้ามีการปูนบำเหน็จรางวัลกันครั้งแล้วครั้งเล่า

แสดงว่าจนต่อการควบคุมบังคับบัญชา

(จึงใช้วิธีนี้เหนี่ยวรั้งน้ำใจรีพล)

ถ้ามีการทำโทษบ่อยครั้งติดกัน

แสดงว่าแม่ทัพนายกองยุ่งยากใจต่อการคุมพลปานใด

ถ้าโหดเหี้ยมครุร้ายในเบื้องต้น

แต่ภายหลังกลับมีอาการหวาดระแวงในรีพลของตนเอง

นั่นแสดงว่าเป็นผู้นำที่บรมเลวทีเดียว

來委謝者，欲休息也。兵怒而相迎，

久而不合，又不相去，必謹察之。

ถ้าข้าศึกส่งเครื่องบรรณาการมา

แสดงว่าต้องการพักรบ

ถ้าข้าศึกยกมาตั้งรับอย่างฮึกเหิม

แต่ตั้งอยู่นานวันโดยมิยุทธแย้งด้วย

และก็ไม่ยกไปเสีย

ความศึกเช่นนี้พึงพิเคราะห์จงหนักแล

兵非貴益多也，惟無武進，足以並力，料敵取人而已。夫惟無慮而易敵者，必擒於人。

อันพลรบนั้น มิใช่สำคัญที่จำนวนมาก

ถึงจะไม่มีกรรูกพิฆาตอันเกริกก้อง

แต่รู้จักชุมนุมกำลังเป็นอย่างดี

พิเคราะห์ความศึกได้ถูกต้องแม่นยำ

และเข้ารอนรานเข้าศึกได้

ก็เป็นเพียงพอแล้ว

มีแต่ผู้คุมทัพที่ไร้ความคิดและหมิ่นข้าศึกเท่านั้น

ที่ไม่แคล้วต้องตกเป็นเชลยแน่นอน

卒未親附而罰之，則不服，不服則難用也。

การลงโทษทัณฑ์ทหาร

ที่ยังไม่มีความเชื่อถือในผู้บังคับบัญชา

ย่อมจะก่อให้เกิดความกระด้างกระเดื่อง

เมื่อปรากฏความกระด้างกระเดื่องแล้ว

ย่อมยากต่อการช่วงใช้

卒已親附而罰不行，則不可用也。

ถ้าพลทหารมีความเชื่อถือดี

แต่ผู้บังคับบัญชาก็ไม่ทำโทษในเวลาพึงมี

(เหล่าพลก็จะกำเริบเสิบสาน)

กองพลเช่นนี้จะใช้ในการสัประยุทธ์ไม่ได้

故令之以文，齊之以武，是謂必取。

เพราะฉะนั้น การบังคับบัญชาทัพบ

จงตั้งอยู่ในพรหมวิหารธรรม

แต่ปรับให้เข้าแถวแนวด้วยอาชญา

นี่คือกองทัพพิชิตแล

令素行以教其民，則民服；

令素不行以教其民，則民不服。

令素行者，與眾相得也。

ในเวลาปกติ คำสั่งของ मुखบรูษ

ได้รับการปฏิบัติตามเป็นอย่างดี

เมื่อฝึกสอน (วิชาการทหาร) แก่เหล่าพลสกนิกร

เขาก็จะเลื่อมใส

หากคำสั่งของ मुखบรูษ

มิได้รับการปฏิบัติอย่างครบถ้วน

เมื่อฝึกสอน (วิชาการทหาร) แก่เหล่าพลสกนิกร

เขาย่อมไม่เลื่อมใสเป็นธรรมดา

ฉะนั้น การบังคับบัญชาซึ่งได้รับการปฏิบัติด้วยดีนั้น

แสดงว่า मुखบรูษได้รับความไว้วางใจจากหมู่ชนแล้ว

可以往，難以返，曰掛。
掛形者，敵無備，出而勝之，
敵若有備，而不勝，則難以返，不利。

ถ้าเป็นพื้นภูมิที่เราไปได้แต่กลับยาก
เรียกว่าที่แขวน (ลาดชัน)
ในที่แขวน หากเข้าศึกไม่ได้เตรียมพร้อม
เราเข้าโจมตีจกได้ชัยชนะ
ถ้าเข้าศึกเตรียมพร้อมอยู่แล้ว
เมื่อเราบุกเข้าตีแล้วยังไม่สามารถชนะ
จะยากต่อการถอยกลับ ไม่ดีแล

我出而不利，彼出而不利，
曰支。支形者，敵雖利我，我無出也，
引而去之，令敵半出而擊之，利。

ถ้าเป็นพื้นภูมิที่เราไม่ได้เตรียมยกออก
เข้าศึกก็ตกอยู่ในฐานะเช่นเดียวกัน เรียกว่าที่ยัน
ในที่ยัน หากเข้าศึกเปิดช่องให้ด้วยกลล่อ
เราอย่าได้ยกออกเลย จงถอยค่ายไปเสีย
รอเมื่อเข้าศึกเคลื่อนทัพออก
ติดตามได้ครึ่งหนึ่งจึงเข้าโจมตี
จกได้ชัยชนะ

險形者，我先居之，必居高陽以待敵；
若敵先居之，盈而勿從，不盈而從也。

ในพื้นที่ภูมิที่แคบ เราเข้าตั้งมั่นก่อน
ต้องชุมนุมกำลังเพื่อคอยทัพศึก
หากเข้าศึกเข้าตั้งเสียก่อนและมีกำลังสมบูรณ์
จงหลีกเลี่ยงการยุทธเสีย
รอเมื่อกำลังเข้าศึกพร้อมแล้ว จงยกเข้าโจมตีเทอญ

險形者，我先居之，必居高陽以待敵；
若敵先居之，引而去之，勿從也。

ในพื้นที่คับขัน ถ้าเราเข้าตั้งอยู่ก่อน
จงตั้งทัพยั้งที่สูงโปร่ง (หันสู่ทิศอาคเนย์)

เพื่อคอยรับข้าศึก

หากข้าศึกเข้าตั้งเสียก่อน

จงถอนค่ายมาเสีย อย่าได้เข้าชิงชัยเลย

遠形者，勢均，難以挑戰，戰而不利。

ในพื้นที่คั่นไกล

และกำลังทั้งสองฝ่ายต่างใกล้เคียงกัน

ย่อมยากต่อการทำรบ

ถึงรบก็จะเสียเปรียบ

凡此六者，地之道也，

將之至任，不可不察也。

บรรดาพื้นที่ทั้ง ๖ ประการดังกล่าวนี้

เป็นหลักแห่งภูมิศาสตร์

ขุนพลผู้แบกภาระอันใหญ่หลวง

ชอบที่พิเคราะห์จงดี

故兵有走者、有馳者、
有陷者、有崩者、有亂者、有北者。
凡此六者，非天之災，將之過也。

เพราะฉะนั้น ในการศึกนั้น

จึงมีกองทัพที่มู ที่หย่อน ที่ล้ม ที่ทลาย

ที่ระส่ำระสาย และที่แตกพ่ายปราศัย

ทั้ง ๖ ประเภทนี้

มิใช่เป็นเคราะห์กรรมธรรมชาติบันดาลให้เป็นไป

หากเป็นความผิดของผู้นำทัพเอง

夫勢均，以一擊十，曰走。
อันว่ากำลังทั้งสองฝ่ายไล่เลี่ยกัน
กลับเอากำลังเพียง ๑ เข้าตี ๑๐
นี่เรียกว่า ทั้พมู

卒強吏弱，曰馳。吏強卒弱，曰陷。
เหล่าพลเข้มแข็ง แต่จ่าขุนอ่อนแอ
นี่เรียกว่า ทั้พหย่อน
ถ้าจ่าขุนอีกห้าวแต่เหล่าพลอ่อนแอ
นี่เรียกว่า ทั้พล่ม

大吏怒而不服，遇敵愾而自戰，
將不知其能，曰崩。
แม่ทัพนายกองมีเหตุโกรธเคือง
ไม่เลื่อมใสในตัวขุนพล
เมื่อปะทะข้าศึกก็ออกรบ
ด้วยความฉุนเฉียวตามลำพัง โดยผลการ
ทั้งขุนพลก็ไม่ทราบความสามารถของเขา
นี่เรียกว่า ทั้พทลาย

將弱不嚴，教道不明，
吏卒無常，陳兵縱橫，曰亂。
ขุนพลอ่อนแอไม่เด็ดขาด
วิธีฝึกพลก็ไม่กระจ่างแจ้ง
ทั้งยังย้ายสับเปลี่ยนตำแหน่งจ่าขุนไม่หยุดหย่อน
ครั้นเวลาแปรชบวนทัพก็หันรีหันขวาง
นี่เรียกว่า ทั้พระส่ำระสาย

將不能料敵，以少合眾，
以弱擊強，兵無選鋒，曰北。

ขุนพลไม่สามารถพินิจความศึกได้ถูกต้อง

จึงใช้กำลังน้อยเข้าตีกำลังมาก

เอาทหารอ่อนแอเข้าตีจุดเข้มแข็ง

ทั้งทัพหน้าก็มีได้คัดเลือกพลรบที่ชาญฉกรรจ์เข้าประจำ

นี้เรียกว่า ทัพพาย

凡此六者，敗之道也，
將之至任，不可不察也。

บรรดาทัพทั้ง ๖ นี้ มีทางแห่งความปราชัย

ขุนพลผู้แบกภาระอันยิ่งใหญ่ จึงควรพินิจจงดี

夫地形者，兵之助也。料敵制勝，
計險厄遠近，上將之道也。

อันลักษณะพื้นภูมินั้น

เป็นเพียงอุปกรณ์ช่วยเหลือในการศึกเท่านั้น

การพินิจพิเคราะห์การศึก และหาหนทางไปสู่ความมีชัย

ตลอดจนการคำนวณความคับขันใกล้ไกลเหล่านี้

จะเป็นคุณลักษณะโดยแท้ของผู้เป็นขุนพล

知此而用戰者必勝；
不知此而用戰者必敗。

รู้หลักนี้และปฏิบัติต่อการยุทธ จึงจะชนะ

ถ้าไม่รู้จัก เข้าสัประยุทธ์

จักต้องพ่ายแพ้แน่นอน

故戰道必勝，主口無戰，必戰可也；
戰道不勝，主曰必戰，無戰可也。

ฉะนั้น เมื่อพิจารณาที่ตามหลักยุทธศาสตร์ว่าจักต้องชนะ

แม้มุขบุรุษจะกล่าวว่าย่ารบ ก็พึงรบเถิด

ถ้าพิจารณาผ่านหลักยุทธศาสตร์

เห็นว่าไม่มีท่าทีจะเอาชนะได้

แม้มุขบุรุษจะบัญชาให้รบ ก็อย่าได้รบเลย

故進不求名，退不避罪，
惟人是保，而利合於主，國之寶也。

ฉะนั้น ขุนพลผู้เข้ารับภารกิจทางทหาร

มิใช่ผู้ประสงค์จะแสวงหาชื่อเสียง

และเมื่อยับยั้งถอนตัวก็มีใจด้วยเกรงอาญาโทษทัณฑ์

เขามีเจตจำนงแน่วแน่แต่จะคุ้มครองเหล่าพลสกนิกร

และอวยประโยชน์แก่ผู้เป็นนาย

ขุนพลเช่นนี้คือมิ่งขวัญของประเทศชาติแล

視卒如嬰兒，故可以與之赴深谿；

視卒如愛子，故可與之俱死。

ปฏิบัติต่อไพร่พล ต้องเยี่ยงมารดาถนอมลูกอ่อน

จึงอาจนำทัพไปสู่หุบห้วงมหันตตราย

ถ้าปฏิบัติเช่นบิดาที่รักบุตร จึงกอดคอกันตายได้

厚而不能使，愛而不能令，
亂而不能治，譬若驕子，不可用也。

หากว่าซบเลี้ยงอย่างถึงขนาดแล้ว

แต่ไม่สามารถช่วงง้างใช้ได้

รักอย่างสุดใจ แต่ไม่อยู่ในบังคับบัญชา

คราวทำผิดระเบียบวินัยก็ไม่อาจลงโทษทัณฑ์กัน

เหล่าพลเช่นนี้เปรียบเหมือนบุตรที่กำเริบเลิบบาน ใช้งานทำศึกไม่ได้เลย

知吾卒之可以擊，而不知敵之不可擊，
勝之半也；知敵之可擊，
而不知吾卒之不可以擊，勝之半也；
知敵之可擊，知吾卒之可以擊，
而不知地形之不可以戰，勝之半也。
รู้กำลังฝ่ายตนพอเข้าตีได้

แต่ไม่ทราบว่าจะเข้าศึกจักตีได้หรือยังก็ดี
หรือรู้ว่าเข้าศึกอาจตีเอาได้
แต่ประมาณไม่ถูกว่ากำลังตน
เพียงพอแล้วหรือไหนก็ดี
หรือแม้จะรู้ว่าเข้าศึกพึงตีเอาได้
แต่มีรู้ว่าลักษณะพื้นภูมิ
ไม่อำนวยความสะดวกในการรบก็ดี
ทั้งนี้ นับว่าชนะเพียงครึ่งเดียวเท่านั้น

故知兵者，動而不迷，
舉而不窮。故曰：知己知彼，
勝乃不殆；知天知地，勝乃可全。
ฉะนั้น ผู้เชี่ยวชาญการศึก

ปฏิบัติการณ์โดยย่อไม่ผิดพลาด
ดำเนินการยุทธย่อไม่มีทางอับจน
จึงกล่าวได้ว่า รู้เขารู้เรา ชัยชนะจักไม่พลาด
หยั่งรู้ดินฟ้าอากาศ ชัยชนะจักสมบูรณ์แล

我可以往，彼可以來者，為交地。
พื้นที่ซึ่งฝ่ายใดก็ไปมาได้โดยสะดวก

เรียกว่า สัจจภูมิ

諸侯之地二屬，
先至而得天下眾者，為衢地。

ประเทศราชใดมีเขตแดนต่อเนื่องหลายประเทศ
ผู้ใดถึงก่อนย่อมได้รับความสนับสนุนจากชนทั่วไป

เรียกว่า มรรคภูมิ

入人之地深，背城邑多者，為重地。
พื้นที่ซึ่งฝ่ายเรารุกลึกเข้าไป

เบื้องหลังเราได้ผ่านด่านตั้งขวางมากหลาย

เรียกว่า ครุภูมิ

有山林、險阻、沮澤，
凡難行之道者，為圯地。

ในแดนโหดเขาลำเนาไม้ หรือที่วิบาก

หรือห้วยหนองคลองบึงบาง

และวิถีทางอันยากแก่การสัญจรทั่วไป

เรียกว่า ทุรภูมิ

所從由入者隘，所從歸者迂，
彼寡可以擊我之眾者，為圍地。

ปากทางที่จะเข้านั้นแคบ

คราวถอยต้องอ้อมวกเป็นระยะทางไกล

พื้นที่เช่นนี้เข้าศึกย่อมใช้กำลังส่วนน้อย

โจมตีกำลังส่วนใหญ่ของเราได้

เรียกว่า บัญชรภูมิ

疾戰則存，不疾戰則亡者，為死地。

ในพื้นที่ที่ต้องรบพุ่งอย่างอุตุลุดรวดเร็วจึงจะพ้นภัย

มิฉะนั้นจะต้องถึงแก่ล้มทัพ

เรียกว่า มรณภูมิ

是故散地則無戰，輕地則無止，

เพราะฉะนั้น จึงหลีกเลี่ยงในอุทธัจจภูมิ

แต่รุกทะลุไปในลหุภูมิอย่าหยุดยั้ง

爭地則無攻，衢地則合交，

จงอย่าวามเข้าตีอุกฤษฏ์ภูมิ

และอย่าได้สะกดกันเข้าศึกในสัญจรภูมิ

重地則掛，圯地則行，

พึงผูกไมตรีกับประเทศซึ่งเป็นมรรคภูมิ

และเมื่อตกอยู่ในครภูมิแล้ว

พึงกวาดเก็บเสบียงอาหาร (เพื่อเลี้ยงกองทัพ)

圯地則行，

圍地則謀，死地則戰。

ในทุรภูมิ จงรีบเดินทัพผ่านไป

หากตกอยู่ในบัญชาภูมิ

ก็ต้องคิดแก้ไขหักออกด้วยกลอุบาย

ถ้าอยู่ในมรณภูมิจงรีบรบเพื่อเอาตัวรอด

所謂古之善用兵者，能使敵人前後不相及，
眾寡不相恃，貴賤不相救，上下不相收，
卒離而不集，兵合而不齊。

อันผู้ใดได้ชื่อว่าเชี่ยวชาญศึกในบรรพกาล

ท่านย่อมสามารถทำให้
ทัพหน้าทัพหลังของข้าศึกขาดจากกัน
กองใหญ่กองย่อยต่างไม่คิดพึ่งพิงกัน
นายไพร่ไม่มีจิตช่วยเหลือกัน
ผู้ใหญ่ผู้น้อยไม่ถ้อยทีออมชอมกัน
เหล่าพลแตกแยกมิเป็นลำ
แม้จะชุมนุมพลไว้พร้อม
ก็ขาดความสามัคคี

合於利而動，不合於利而止。

ท่านย่อมปฏิบัติการณ์เมื่อเห็นผล

และระงับเมื่อเห็นผลยังไม่อำนวย

敢問：“敵眾整而將來，待之若何？”

“曰：“先奪其所愛，則聽矣。”

兵之情主速，乘人之不及，
由不虞之道，攻其所不戒也。

หากตั้งปณานว่า

“เมื่อข้าศึกพร้อม

ไหลหลังถะถันมา ควรปฏิบัติดังฤา?”

เฉลยว่า “ควรช่วงชิงจุดสำคัญซึ่งข้าศึกประสงค์เสียก่อน”

นี้จะทำให้ข้าศึกจำต้อง

คล้อยตามยุทธกระบวนของเรา

อันการศึกนั้นสำคัญที่ฉับไว

จึงเอาความไม่ประมาทของเรา

เข้าจู่โจมจุดที่ข้าศึกขาดความระวัง

凡為客之道：深入則專，主人不剋。
掠於饒野，三軍足食，謹養而勿勞，
並氣積力，逗並計謀，為不可測。
投之無所往，死且不北。
死焉不得，士人盡力。

อันกองทัพตีเข้าไปในแดนข้าศึก
ยิ่งรุกลึกเข้าไป เหล่าพลก็ยิ่งเด็ดเดี่ยวขึ้น
แต่ฝ่ายรับจะอลวนคุมกันไม่ติด
(เพราะถูกรังควาญถึงถิ่นตน)
ฝ่ายรุกเมื่อเก็บกวาดเสบียงอาหาร
ในแดนสมบูรณ์ได้แล้ว
จงเลี้ยงดูทวยหาญให้อิ่มหมีพีมัน
อย่าใช้ตรากตรำงานหนัก
ออมกำลังและบำรุงขวัญไว้จงดี
คราวจะใช้กำลังทหารหรือกะการณ์ใด ๆ
พึงเป็นไปอย่างลึกล้ำคาดไม่ถึง
(เมื่อจะนี้) จะต้อนพลเข้าสู่ที่อับจน
แม้ตายก็ไม่แพ้
เมื่อความตายยังไม่อาจเอาชนะได้
รู้พลจึงนับได้ว่าอุทิศกำลังงานอย่างเต็มที่

兵士甚陷則不懼，無所往則固，
深入則拘，不得已則鬥。
อันวิสัยของเหล่าพลนั้น

เมื่อตกอยู่ในที่ล้อมความกลัวก็หมดไป
ถ้าเข้าที่คับขันก็รวมกันอย่างแน่นแฟ้น
เมื่อรุกลึกเข้าไปก็จะสมัครสมานร่วมมือกัน
และยอมรบอย่างเด็ดเดี่ยวเมื่อถึงคราวจำเป็น

是故其兵不修而戒，
不求而得，不約而親，
不令而信。禁祥去疑，至死無所之。

ด้วยเหตุนี้ เหล่าพล

(ของฝ่ายที่รุกลึกเข้าไปในแดนของข้าศึก)

ไม่ต้องกระตุ้นเตือนก็จักระมัดระวังตัวไม่ประมาท

เชื่อฟังคำสั่งโดยไม่ต้องเรียกร้อง

รักชิดสนิทชอบโดยไม่ต้องมีสิ่งรัดรั้ง

เชื่อตรงต่อหน้าที่ของตน โดยไม่ต้องพร่ำสั่ง

จงขจัดปิดเป่าเสียซึ่งความเชื่อถือ

ในโชคกลางและคำเล่าอ้าง

เหล่าพลจะรบจนสุดใจไม่เปลี่ยนแปลงเลย

吾士無餘財，非惡貨也；

無餘命，非惡壽也。

อันเหล่าพลของเราไม่เก็บออมทรัพย์สิน

จะด้วยเกลียดการมีทรัพย์ก็หาไม่

เหล่าพลยอมมอบกายถวายชีวิต

จะด้วยเกลียดการมีชีวิตยืนยาวนานก็หาไม่

(แต่ที่สละเสียได้ก็เพราะความเด็ดเดี่ยวมั่นคงนั่นเอง)

令發之日，

士卒坐者涕沾襟，偃臥者淚交頤。

ในวันที่ผู้บัญชาการสั่งทัพ

เหล่าพลที่นั่งได้น้ำตาจะชุ่มเสื่อ

ส่วนผู้ที่ล้มหมอนนอนเสื่อน้ำตาจะนองหน้า

(ด้วยเสียใจตนเองที่บาดเจ็บหรือป่วยไข้

ไม่สามารถไปรบศึกกับเขาได้)

投之無所往，
諸劇之勇也。

(เหล่าทหารเช่นว่านี่)

หากใช้ไปปฏิบัติงานในที่คับขันปานใด

เขาก็แสดงความกล้าหาญชาญชัย

เยี่ยงจวนจู (๑*) และเฉาเก๋ย

(๒**) ให้ประจักษ์เป็นแม่นมั่น

故善用兵者，譬如率然。
率然者，常山之蛇也。擊其首則尾至，
擊其尾則首至，擊其中則首尾俱至。

เพราะฉะนั้น

การนำทัพของผู้ชำนาญการศึก

จึงเปรียบเช่นไส่ว์หยาน

ไส่ว์หยานคืออสรพิษแห่งหุบเขาฉางซาน

เมื่อถูกตีด้านหัว หางจะตัวคดถึงทันที

ถ้าถูกตีทางหาง หัวจะแว้งกักโดยฉับพลัน

ถ้าถูกตีกลางตัว หัวและหางจะตลบถึงทั้งสองข้าง

敵問：“兵可使如率然乎？”曰：“可。”
夫吳人與越人相惡也，當其櫓舟而濟，
遇風，其相救也，如左右手。

ถ้าตั้งปจฉาว่า

"กองทัพก็อาจทำให้เหมือน

ไส่ว์หยานแหละหรือ?"

ตอบว่า "ทำได้"

อันชาวหวู่กับชาวเยี่ยะเป็นอริกัน

แต่ขณะที่ร่วมลำเกาและประสมมรสุม

เขาก็ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ดังหนึ่งแขนซ้ายและแขนขวาที่เดียว

是故方馬埋輪，未足恃也。
齊勇如一，政之道也，剛柔皆得，
地之理也。故善用兵者，
攜手若使一人，不得已也。

ด้วยเหตุนี้ การที่ผูกม้ารอบติดกัน ให้รวมกลุ่มฝังล้อรถลงดินไว้
(อุปมาการตะล่อมผูกมัดเหล่าทหารให้อยู่ในระเบียบวินัยมั่นคง)

จึงเป็นสิ่งที่หวังอะไรไม่ได้เลยจำเป็นต้องให้เหล่าพล
มีความกล้าหาญสม่ำเสมอ กัน นี่เป็นหลักของการนำทัพ รู้จักสมคดีย่อย
ถือประโยชน์จากสภาพลุ่มดอนแห่งพื้นที่ นี่เป็นทฤษฎีทางภูมิศาสตร์
เพราะฉะนั้น การนำทัพของผู้เชี่ยวชาญการศึก
อุปมาดังจูงคน ๆ เดียวให้ปฏิบัติงานได้นั้น
เนื่องจากเข้าใจบ่มก่อความจำเป็นให้เกิดขึ้นนั่นเอง

將軍之事：靜以幽，正以治。

คุณสมบัติของผู้บัญชาการทัพ

คือ ความเยือกเย็นสุขุม และความเที่ยงธรรมมีระเบียบ

能愚士卒之耳目，使之無知。

สามารถพรางหูตาของเหล่าพลไม่ให้รู้อะไรเลย

易其事，革其謀，使人無識。

易其居，迂其途，使人不得慮。

(ในด้านปฏิบัติต่อข้าศึก) รู้จักยกย้ายวิธีดำเนินการ
และเปลี่ยนแปลงยุทธโบายเพื่อให้ข้าศึกตกอยู่ในความมืดมน
หรือแปลงที่ตั้งอ้อมวกวิถีทางเดิน
เพื่อมิให้ข้าศึกคาดหมายได้

帥與之期，如登高而去其梯。帥與之深入諸侯之地，而發其機，焚舟破釜，若驅群羊。驅而往，驅而來，莫知所之。

การนำทัพสู่สมรภูมิดังที่กำหนดไว้

เปรียบเหมือนไต่เต้าไปสู่ที่สูง

แล้วชักบันไดออกเสีย

นำทัพลึกเข้าแดนข้าศึก

เปรียบเสมือนนำหัวหน้าไม้แล้วลั่นไก

(ทั้งนี้ทั้งนั้น) อุปมาเหมือนตั้งต้อนฝูงแพะ

จะขับไล่ให้ไปหรือจะชักพาให้มา

เหล่าแพะย่อมไม่รู้กลความเลย)

聚三軍之眾，投之於險，此謂將軍之事也。

九地之變，屈伸之力，人情之理，不可不察也。

การชุมนุมพลมหาศาล

ทุ่มเข้าสู่แดนมหันตราย

(ซึ่งเป็นเหตุให้เหล่าพลร่วมใจกัน)

เป็นศิลปะของผู้บัญชาทัพ

ความพิเคราะห์ถึงความเปลี่ยนแปลงแห่งนวภูมิ

รู้แจ้งเห็นจริงในคุณหรือโทษของการหยุดยั้ง

ตั้งรับ หรือเคลื่อนไหว รุกไล่

ตลอดจนจิตวิสัยของมนุษย์

เป็นสิ่งที่ควรพิเคราะห์จึ่งหนักแกล

凡為客之道：深則專，淺則散。
去國越境而師者，絕地也；
四達者，衢地也；入深者，重地也；
入淺者，輕地也；背固前隘者，圍地也；
無所往者，死地也。

หลักการคุมทัพเข้าชิงชัยในแดนข้าศึก ถ้ารุกลึกเข้าไป

ขวัญทัพย่อมแน่นแน่เด็ดเดี่ยว ถ้ากล้ากรายเพียงชายแดน จิตใจย่อมไม่ส้ารวมดี

รบพุ่งถึงถิ่นแดนที่ห่างไกลจากประเทศของตน

โดยต้องข้ามประเทศเขตแดนเข้าไปนั้น เรียกว่า อรัณภูมิ

แผ่นดินถิ่นที่ถึงไหนถึงได้ เรียกว่า มรรคภูมิ

ที่รุกลึกเข้าไป เรียกว่า คุรุภูมิ

ที่กล้ากรายเพียงชายแดนคือ ลหุภูมิ

ด้านหลังยันที่สูง ด้านหน้าเป็นทางแคบ เรียกว่า บัญชรภูมิ

ที่จนตรอกไร้ทางออก เรียกว่า มรณภูมิ

是故散地，吾將一其誌；輕地，
吾將使之屬；爭地，吾將趨其後；交地，
吾將謹其守；衢地，吾將固其結；
重地，吾將繼其食；圯地，吾將進其途；圍地，
吾將塞其關；死地，吾將示之以不活。

ด้วยเหตุนี้ เมื่อกองทัพอยู่ในอรัณภูมิ

ต้องเข้มแข็งจิตใจรื้อพลให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

เมื่ออยู่ในลหุภูมิ ต้องให้สมัครสมานคุมกันตามลำดับ

ในอุกฤษภูมิ ต้องตีโอบเข้าทางด้านหลัง

ในสัญจรภูมิ ต้องรักษาไว้โดยไม่ประมาท

ในมรรคภูมิต้องเพิ่มพูนสัมพันธภาพกับประเทศนั้น ๆ

ในคุรุภูมิต้องอาศัยเสบียงอาหารจากข้าศึก

ในทุรภูมิต้องรีบรุดออกเสีย

ในบัญชรภูมิ ต้องปิดช่องโหว่ซึ่งข้าศึกเปิดช่องไว้

ในมรณภูมิต้องปลุกใจรื้อพลให้ถือว่าเป็นเรือนเป็นเรือนตาย

(เพื่อให้รบพุ่งเต็มความสามารถจะได้หักฝ่าออกไปได้)

故兵之情：圍則禦，
不得已則鬥，過則從。

เพราะว่าวิสัยของทหาร
เมื่อถูกล้อมก็จะ โต้ เมื่อจำเป็นก็จะสู้
ครั้งมีเหตุคับขันก็จะปฏิบัติตาม
ตามคำสั่งของผู้เป็นนาย

是故，不知諸侯之謀者，
不能預交。不知山林、險阻、
沮澤之形者，不能行軍。
不用辨隘，不能得地利。

ฉะนั้น ถ้าไม่รู้เจตจำนง
ของเหล่าเจ้าครองนคร
เราก็ผูกมิตรด้วยไม่ได้
ไม่รู้จักลักษณะภูเขา
ลำเนาไม้ แคนวิบาก ตลอดจน
ห้วยหนองคลองบึงบาง
จะยตราไม่ได้
ไม่ใช่ชาวพื้นเมืองนำทาง
จะไม่ได้เปรียบจากพื้นภูมิประเทศ

四五者，不知其一，
非霸王之兵也。

เงื่อนไขได้เสียแห่งนวมูมิ
หากไม่รู้แจ้งแม้เพียง ๑
จะเรียกว่า กองทัพผู้พิชิตไม่ได้เลย

夫霸、王之兵，伐大國，則其眾不得聚；
威加於敵，則其交不得合。

อำนาจกองทัพของผู้พิชิตนั้น

เมื่อเข้าโจมตีประเทศใหญ่

ประเทศนั้นแม้จะมีรีพลมากมายก็รวมกันไม่ติด

แสนยานุภาพซึ่งเข้าบดบังข้าศึก

จะทำให้แม้ประเทศที่มีพันธมิตรกับศัตรูอยู่

ก็ต้องละล้าละลังเอาใจออกหากเสีย

是故不爭天下之交，
不養天下之權，信己之私，
威加於敵，則其城可拔，其國可蹙。

ด้วยเหตุนี้

ไม่พึงกระตือรือร้นชิงผูกมิตรทั่วหล้า

ซึ่งยังผลให้ประเทศที่เราผูกมิตรด้วย

พลอยก่อหวนคเพิ่มพูนอิทธิบาทยิ่งใหญ่

จงเชื่อมั่นในกำลังของตน

ถึงคราวใช้แสนยานุภาพเข้าทำศึก

ก็จักถอนเมืองและล่มประเทศแห่งอริราชได้

施無法之賞，懸無政之令，
犯三軍之眾，若使一人。

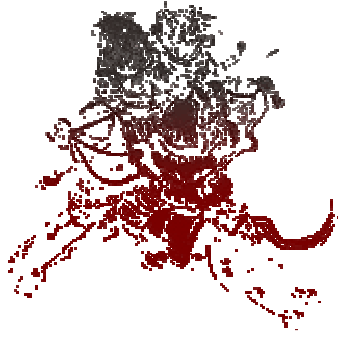
(ยามฉุกเฉิน) จงปูนบำเหน็จรางวัลแก่เหล่าพล

ที่ทำความดีความชอบอย่างถึงใจ

และตั้งกฎเข้มงวดเกินอาชญากรรมดา

เพื่อลงโทษผู้ประพฤตินิโค

จงคุมแสนยากรให้ได้ดังช่วงใช้คน ๆ เดียว

犯之以事，勿告以言。

犯之以利，勿告以害。

จงบัญชาให้เหล่าพลปฏิบัติกร (โดยเคร่งครัด)อย่าได้แจ้งเหตุผล
จงชี้ให้เห็นคุณประโยชน์ของงาน อย่าได้เกริ่นกล่าวถึงด้านที่อาจเป็นโทษ

投之亡地然後存，陷之死地然後生。

夫眾陷於害，然後能為勝敗。

(วิสัยของพลรบนั้น) ตกอยู่ในที่จมนุ่ม ก็จะดิ้นรนเพื่อหาทางรอด

ตกอยู่ในแดนตายก็จะชวนขวายเป็นสวัสดิภาพ

ดังนั้น เมื่อกองทัพตกอยู่ในที่คับขัน จึงอาจกลับแพ้เป็นชนะได้

故為兵之事，

在於佯順敵之意，並敵一晷，

千里殺將，是謂巧能成事者也。

เพราะฉะนั้น

ในการทำศึกจึงสำคัญที่สมคล้อย

ไปตามรูปรอยที่ข้าศึกมุ่งหมายไว้

ครั้งได้ทีก็รวมกำลัง

พุ่งเข้าทำลายยังจุดเดียว

ได้รุกบุกตะลุยเช่นฆ่าแม่ทัพข้าศึก

แม้ในหนทางยาวพันหลี่

ผู้ชำนาญการศึกย่อมมี

ประสิทธิภาพในการทำศึกเช่นนี้แล

是故政學之日，
夷關折符，無通其使；
勵於廊廟之上，以誅其事。

ด้วยเหตุนี้ ในวันประกาศสงคราม
ต้องสั่งปิดพรมแดนและงดใช้หนังสือเดินทาง
เพื่อตัดขาดการติดต่อในทางทูต
และเข้มงวดกวดขัน

ในงานบริหารปกครองภายในประเทศ
เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพจริงจัง

敵人開闔，必亟入之，
ข้าศึกหลวมตัวเปิดช่องให้เมื่อใด
ก็รีบรุกบุกเข้าทันที

先其所愛，微與之期。
踐墨隨敵，以決戰事。
จงจู่โจมเข้ายึดจุดสำคัญไว้ก่อน
แล้วกะการอย่างเงิบเขียบมิดมั้น
คลุกคลีตีรบข้าศึกตามแผนการรบเพื่อเผด็จศึก

是故始如處女，敵人開戶，
後如脫兔，敵不及拒。

เพราะฉะนั้น
หะแรกดูประหนึ่งสาวพรหมจารี
(ซึ่งมีความสงบเสงี่ยมและเชื่องช้าเอียงอาย)
ครั้นแล้วก็จะป็นเช่นกระต่ายที่รอดข้ายเร็ว
หาทันทีที่ข้าศึกจะปิดจะป้องไม่

* ในสมัยขุนชีว หวูกวาง มีความประสงค์จะสังหารเจ้าครองนครหวู่ ซึ่งมีนามว่า เหลียวจิ้ง ในโอกาสงานกินเลี้ยงครั้งหนึ่ง ให้จวนจูเอามีดสั้นซ่อนไว้ในตัวปลาและปลอมแปลงเป็นคนนำเข้าถวาย ครั้นประชิดติดตัวก็จู่โจม เจ้าเหลียวถึงแก่ความตาย แต่ในวาระเดียวกัน จวนจูก็ต้องตายด้วยน้ำมือทหารองครักษ์ของเจ้าเหลียวเช่นเดียวกัน เรื่องนี้จึงแสดงเสมอ เรียกว่า "หน้าดำถวายปลา"

** ในสมัยดังกล่าวของข้างต้น ยังมีกระต๊ากชายคนหนึ่งชื่อเฉาเก๋ย เป็นชาวหลู่ มีกำลังฝีมือมนุษย์ธรรมดา จึงได้รับการแต่งตั้งจากจวงกงให้นำทัพไปรบกับประเทศฉี แต่ต้องปราชัยถึงสามครั้งติด ๆ กัน เป็นผลให้จวงกงต้องยอมยกดินแดนส่วนหนึ่งให้ประเทศฉีเพื่อขอสงบศึก แต่ในโอกาสที่จวงกงและเจ้าครองนครฉีพบปะเพื่อลงนามสัญญาฉันทันนั้น เฉาเก๋ยก็แสดงความห้าวหาญโดยปรากฏตัวที่ประชุมพร้อมมีดสั้น และบังคับให้เจ้าครองนครฉีคืนดินแดนแก่จวงกงเป็นผลสำเร็จ

凡火攻，必因五火之變而應之。

อันการพิฆาตด้วยเพลิงนั้น
ยังต้องใช้กำลังทหารสนองสำหรับ
ตามประเภทการใช้เพลิงทั้ง ๕ อีกด้วย

火發於內，則早應之於外。

กล่าวคือ เมื่อเกิดเพลิงภายในค่ายข้าศึก
พึงตีเข้าจากภายนอก

火發而其兵靜者，待而勿攻。

หากเกิดเพลิงขึ้นแล้ว แต่ข้าศึกยังเงียบเชียบอยู่
จงคอยที่ อย่าเพิ่งวู่วามเข้าตี

極其火力，可從而從之，不可從而止。

เมื่อเพลิงไหม้ลุกลามจนสุดขีด
เห็นว่าควรซ้ำเติมได้ ก็จึงลงมือทันที
ถ้าเห็นว่ายังมีโชโฆาก็พึงระงับเสีย

火可發於外，無待於內，以時發之。

ในกรณีที่ก่อเพลิงภายนอกได้สะดวก
ก็ไม่จำเป็นต้องรอให้เกิดจากภายใน
ควรกำหนดวันเวลาจัดการเสียทีเดียว

火發上風，無攻下風。

ในขณะที่ไฟลุกลามทางเหนือลม
จงอย่าเข้าตีทางด้านใต้ลม

喜風久，夜風止。

ลมในเวลากลางวันพัดนาน

แต่ลมในเวลาค่ำคืนสงบ

凡軍必知有五火之變，以數守之。

การศึกนั้น ฟังรู้การเปลี่ยนแปลง

อันเนื่องแต่ประเภทการใช้เพลิงทั้ง ๕

และระมัดระวังตนเองตามหลักคำนวณพยากรณ์

故以火佐攻者明，以水佐攻者強。

水可以絕，不可以奪。

เพราะฉะนั้น ผู้ที่ใช้เพลิงประกอบการโจมตี

จึงสัมฤทธิ์ผลแน่ชัด

ส่วนวิธีปล่อยน้ำเข้าช่วยทำลาย

เพียงแต่เพิ่มพูนกำลังให้ยิ่งใหญ่

ด้วยว่าน้ำนั้นตัดทางคมนาคมของข้าศึกได้

แต่ไม่อาจบดขี้ข้าศึกให้แหลกลาญไป

夫戰勝攻取，

而不修其功者凶，命曰“費留”。

故曰：明主慮之，良將修之。

อันการศึกนั้น มาตรฐานจะได้ชัยชนะในบั้นปลายก็ตาม

แต่ถ้ามีสามารถย่นระยะเวลาการรบโดยเผด็จศึกเร็วพลัน ย่อมเป็นโทษมหันต์

จึงขอให้ชื่อว่า 'เฟียหลิว'

(การกระทำซึ่งเปล่าเสียซึ่งทรัพย์สมบัติและชีวิตมนุษย์แต่มิได้รับผลเป็นแก่นสารเลย)

ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวว่

ราชาผู้ทรงธรรมพึงใคร่ครวญ

ผลได้ผลเสียในการทำสงครามจงหนัก

และขุนพลที่ดีย่อมเผด็จศึกได้ในเร็ววัน

非利不動，非得不用，非危不戰。

เมื่อไม่อำนวยประโยชน์ ไม่พึงเคลื่อนทัพ

เมื่อมิสามารถเอาชนะ ไม่พึงใช้กำลังทหาร

เมื่อมิอยู่ในสถานะล่อแหลมอันตราย ไม่พึงทำสงคราม

不可以怒而興師，將不可以愠而繼戰。合於利而動，
不合於利而止。怒可以復喜，愠可以復悅，
亡國不可以復存，死者不可以復生。

ประมุขแห่งประเทศ

จงอย่าก่อสงครามเพราะความโกรธแค้น

และขุนพลจงอย่ารุกรบด้วยความขี้เกียจ

จงลงมือปฏิบัติการต่อเมื่อเห็นผลประโยชน์แล้ว

และพึงระงับเสียเมื่อเห็นที่จะเสียผล

อันความโกรธแค้นนั้นอาจกลับเป็นความยินดี

ถึงความขี้เกียจก็อาจจะกลายเป็นความหรรษาได้เช่นเดียวกัน

แต่ประเทศที่ล่มแล้วจะหวังธำรงอยู่อีก

ผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว จะชุบให้กลับฟื้นคืนชีพนั้นหาได้ไม่

故明君慎之，良將警之。

此安國全軍之道也。

เพราะฉะนั้น ราชารู้ทรงธรรม

จึงระมัดระวังต่อการทำศึกอย่างยิ่งยวด

และขุนพลที่ดีก็ย่อมจะสังวรฉะไม่บุ่มบ่าม

นี่คือวิธีธำรงประเทศให้สถาพร

และรักษากำลังทัพให้สมบูรณ์คงไว้แด

相守數年，以爭一日之勝，而愛爵祿百金，
不知敵之情者，不仁之至也。非人之將也，
非主之佐也，非勝之主也。

ครั้นต้องมารบติดพันอยู่หลายปี

เพื่อชิงชัยชนะในวันหนึ่ง

ถ้าแม้แต่หวงแหนเนียวแน่นการใช้จ่ายเงินหลวง

โดยไม่ช่วงใช้จารชน

ซึ่งเป็นเหตุให้ไม่สามารถล่วงรู้

ความในของข้าศึกเสียเลยนั้น

นับว่าขาดการอุบายธรรม

ต่อไพร่ฟ้าประชาราอย่างยิ่ง

อันมิใช่วิสัยขุนพล

มิใช่ผู้แบ่งเบาภารกิจของท่านประมุข

มิใช่ราชาผู้พิชิตโลก

故明君賢將，所以動而勝人，
成功出於眾者，先知也。

ราชาผู้ทรงธรรมและขุนพลผู้หลักแหลม

เมื่อถึงคราวทำศึกก็จักชำนะ

ทั้งได้รับผลสำเร็จเป็นเยี่ยมกว่าบุคคลอื่นนั้น

ก็เนื่องจากสืบรู้ความในของข้าศึกก่อนนั่นเอง

先知也。先知者，不可取於鬼神，
不可象於事，不可驗於度。
必取於人，知敵之情者也。

การที่จะล่วงรู้ถึงความในของข้าศึกนั้น
จงอย่าถือเอาจากภูติพรายหรือเทพดาอารักษ์
อย่าคาดคะเนจากปรากฏการณ์
หรือลงเหตุเพียงผิวเผิน
อย่าพิสูจน์จากมุนฉากโคจรแห่งวิถีดาวเดือน
จำเป็นต้องรู้จากบุคคล
จึงจะนับว่ารู้ความในของข้าศึกอย่างแท้จริง

故用間有五：有因間，有內間，
有反間，有死間，有生間。

ดังนั้น การใช้จารชนจึงมี ๕ ประเภท
กล่าวคือ จารชนชาวพื้นเมือง จารชนใต้ศึก
จารชนซ่อน จารชนฝ่าความตาย
และจารชนผู้กลับเป็น

五間俱起，莫知其道，
是謂神紀，人君之寶也。

ผู้ช่วงใช้จารชนทั้ง ๕ พร้อมกันตามรูปการณ์
ซึ่งทำให้ข้าศึกมืดแปดด้าน
ไม่รู้ความแบายลของเราอันคุปาฏิหาริย์ของเทพเจ้า
จึงนับได้ว่าเป็นบุรุษแก้วแห่งพสกนิกร
และประมุขของชาติที่เดียว

因間者，因其鄉人而用之。

จารชนชาวพื้นเมืองนั้น หมายความว่า
การช่วงใช้บุคคลซึ่งเป็นชาวพื้นเมืองของข้าศึก

內問者，因其官人而用之。
จารชนไส้ศึกนั้น หมายความว่า
การใช้เสนาอำมาตย์ราชพฤตมาจารย์ของข้าศึก

反問者，因其敵間而用之。
จารชนซื่อนั้น หมายความว่า
ซื่อนกลข้าศึกโดยกลับใช้จารชนของข้าศึกเอง

**死間者，為誑事於外，
令吾聞知之，而傳於敵。**
จารชนฝ่าความตายนั้น คือ
ฝ่ายเราประ โคมข่าวเท็จภายนอก
แล้วให้จารชนของเรา
ทราบความ ไปแจ้งแก่ข้าศึก
(ซึ่งมักจะต้องพลีชีพเพื่อให้บรรลุจุดหมาย)

生間者，反報也，
จารชนผู้กลับเป็นนั้น
คือจารชนที่ไปบ้ำเพ็ญกรณีขึงถึงแดนข้าศึก
และสามารถกลับมารายงานข่าว
ยังประเทศของตนเอง

**故二軍之事，莫親於問，
賞莫厚於問，事莫密於問。**
เพราะฉะนั้น ในวงการทหาร
ผู้ที่สนิทชิดเชื่อที่สุด
ผู้ที่ควรปูนบำเหน็จรางวัลมากที่สุด
และผู้ที่สงวนความลับอย่างมิดชิดเร้นลับที่สุด
จะไม่มีผู้ใดเกินกว่าจารชนไปอีก

非聖智不能用間，非仁義不能使間，
非微妙不能得間之實。

จึงหากมิใช่ผู้ที่ทรงสติปัญญาปราดเปรื่องยิ่ง

ไม่อาจใช้จารชน

มิใช่ผู้ที่เปี่ยมไปด้วยเมตตาการุณยธรรม

ไม่อาจบัญชาจารชน

และหากมิใช่ผู้ที่ละเอียดสุขุม

คัมภีร์ภาพประคุมมีฐานวิเศษ

จักไม่อาจถึงซึ่งสำเร็จประโยชน์ในจารกรรมได้

微哉！微哉！無所不用間也。

มันช่างแยบยลพิลึกพิลือนอน

ซึ่งไม่มีอะไรจะพิสดารยิ่งไปกว่า

การใช้จารชนอีกแล้ว

間事未發，而先聞者，間與所告者兼死。

ในกรณีที่ยังมีทันลงมือประกอบจารกรรม

แต่ความก็แพร่พรายเสียก่อน

จารบุรุษพร้อมทั้งผู้รับบอกกล่าว

ให้ลงทัณฑ์ถึงตายทั้งสิ้น

凡軍之所欲擊，城之所欲攻，
人之所欲殺，必先知其守將、左右、謁者、
門者、舍人之姓名，令吾間必索知之。

บรรดากองทัพซึ่งประสงค์

จะตีเมืองด่านอันกำหนดจะทลาย

และบุคคลซึ่งมุ่งหมายจะสังหารเสีย

เราจำเป็นต้องให้จารชน สืบนามนายทหารผู้รักษาเมือง

บรรดาบริวารนายทหารคนสนิท

ซึ่งทำหน้าที่ต้อนรับแขก

ทหารองครักษ์และคนรับใช้อื่น ๆ

必索敵人之間來問我者，因而利之，
導而舍之，故反間可得而用也。

ทั้งต้องสืบทราบจารชนซึ่งข้าศึกใช้

มาประกอบจารกรรมในประเทศเรา

แล้วจงล่อด้วยอามิสประโยชน์

เกลี้ยกล่อมให้เอาใจออกหากจากศัตรู

เพื่อจะได้ใช้เป็นจารชนซ้อนในภายหลัง

因而利之，導而舍之，

故反間可得而用也。

因是而知之，故鄉間、

內間可得而使也；因是而知之，

故死間為誑事，可使告敵；

因是而知之，故生間可使如期。

ถ้าหากรู้ความจริงจากจารชนซ้อนนี้ไซ้

ก็สามารถช่วงใช้

จารชนชาวพื้นเมือง หรือจารชนไส้ศึกได้

ส่วนจรชนฝ่าความตาย

ก็จะได้อาศัยเป็นปัจจัยนำความเท็จ

ไปแจ้งแก่ข้าศึกตามช่องทางที่แนะ

ทั้งเรายังสามารถกำหนดเวลา

ให้จารชนผู้กลับเป็น

ได้แจ้งรหัสแก่เราตามโอกาส

五間之事，君必知之，

知之必在於反間，故反間不可不厚也

จารกรรมทั้ง ๕ ประเภทดังกล่าว

จอมทัพย่อมต้องทราบดี

และจะทราบได้จากจารชนซ้อน

ด้วยเหตุนี้ การติดสินบนต้องให้ถึงขนาดแล

昔殷之興也，伊摯在夏；
周之興也，呂牙在殷。

ในเบื้องโบราณกาล ราชวงศ์ "อิน" รุ่งเรืองขึ้นได้
ก็โดยอิจื่อเคยรับราชการในแผ่นดิน 'เสี่ย' มาก่อน

(ภายหลังมาเป็นเสนาธิการแห่งชาว

ทางกษัตริย์ราชวงศ์ 'อิน' จึง

ได้ล้มแผ่นดิน 'เอี้ย' สำเร็จ)

ครั้งราชวงศ์ 'โจว' สืบแทน ราชวงศ์ 'อิน' โดยรุ่งโรจน์สืบมา

ก็โดยอาศัยหลู่หยา เคยรับราชการในแผ่นดิน 'อิน'

มาก่อนคู่กัน

故惟明君賢將能以上智為問者，
必成大功。此兵之要，三軍之所恃而動也。

เพราะฉะนั้น

ราชาผู้ทรงธรรม

และขุนพลผู้หลักแหลม

สามารถใช้ผู้ทรงปัญญาชนเลิศ

ทำหน้าที่จารกรรม

ย่อมสัมฤทธิ์ผลยิ่งใหญ่

นี่เป็นหลักสำคัญของการทำศึก

ด้วยเหตุว่ากองทัพได้อาศัยรหัสนั้น ๆ

เป็นแนวทางในการทำศึกแล

